

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Programma voor de Jaarl. Alg. Vergadering. — Het Kon. Instituut voor Technisch Onderwijs moet in de „goenoeng“! — Een woord betreffende het „Koloniaal Weekblad“. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Ingezonden.

PROGRAMMA

Voor de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van de Vereeniging „Oost en West“ te Apeldoorn, op Zaterdag 6 Juli 1918 (Zie Meded.).

- 1 uur n.m. Noenmaal in het hotel „De Nieuwe Kroon“, Loolaan, te Apeldoorn, door het bestuur der afdeling Apeldoorn, aangeboden aan de Hoofdbestuursleden.
 - 2 uur n.m. Hoofdbestuursvergadering in hetzelfde Hotel.
 - 2½-4½ uur n.m. Algemeene vergadering in hetzelfde Hotel.
- Na afloop van de algemeene vergadering wandeling in het Koninklijke Park.
- 6 uur n.m. Gezamenlijk middagmaal in hetzelfde Hotel (prijs f 3.— per persoon).
 - 8 uur n.m. Javaansche en Soendaneesche Sproken door den heer B. Alkema, afgewisseld door muziek en zang van eenige leden van de Krontjongclub der M.K.L.S. te Deventer.
- Gelegenheid tot overnachten (vanaf f 2.75 per persoon) zal bestaan in het reeds genoemde Hotel „De Nieuwe Kroon“.

N.B. Voor het deelnemen aan de maaltijden is inlevering van boterbons noodig, en wel: voor ontbijt 10 gram, voor noenmaal 10 gram en voor middagmaal 20 gram.

De Secretaris van het Hoofdbestuur, E. F. GROOSS.

Het Kon. Instituut voor Technisch Onderwijs moet in den „goenoeng“! (1)

Indië heeft groot gebrek en aan geld en aan personen om van dat geld een nuttig gebruik te maken. In dat geweldig uitgestrekte land zijn noodig veel artsen, onderwijzers, bacteriologen, hygiënisten, leer-aars, juristen, architecten, ingenieurs, opzichters, machinisten, technici, enz. enz., om slechts heel enkele categorieën van personen te noemen. Nederland kan al die werkkrachten niet leveren — eensdeels, omdat 'n groot aantal der Nederlandsche jonge vrouwen en mannen liever bij moeders pappot blijft, anderdeels, omdat een even groot aantal de vele mogelijkheden, die Ned.-Indië biedt, niet kent, tengevol-

(1) Goenoeng = gebergte.

ge van gebrek aan kennis bij de Nederlandsche natie omtrent zijne Koloniën — maar het zou bovendien al die werkkrachten ook niet *mogen* leveren: aan de bewoners van dat land zelf dient een goede kans te worden gegeven om zich voor die, voor 't meerendeel leidende betrekkingen te bekwaamen. Tot dusver was hiertoe geen goede gelegenheid. Wel bestaan er op Java reeds enkele bloeiende instellingen, die in die richting werken, maar het aantal is nog zeer beperkt.

Het was dan ook een gelukkige gedachte van enkele Nederlanders, die hart voor ons mooie Indië hebben, dit schoone land aan een inrichting te helpen, waar technisch onderwijs zal worden gegeven. Want aan technici is daar groot gebrek! Vele hard noodige werken blijven liggen, met andere schiet men niet op, omdat er geen technici zijn om ze te voltooien. Voor de ontwikkeling, de opheffing, de verbetering der op vele plaatsen slechte economische en hygiënische toestanden onder de bevolking van het door de natuur zoo bevoorrechte land, is dit een groot nadeel: 't werkt remmend op den zoo hard noodigen vooruitgang der vele miljoenen menschen, die nu vaak een te sober bestaan leiden, om het eens euphemistisch uit te drukken.

Nu de vraag: waar moet die schoone inrichting verrijzen?

't Idee is in Nederland ontstaan, maar men hoort er hier zoo weinig meer van en toch dient m.i. ook in Nederland die vraag te worden besproken, al ware 't alleen om den Indonesiërs een bewijs van sympathie te geven in hun streven naar vooruitgang op maatschappelijk en geestelijk gebied.

Het vraagstuk is daar anders dan hier: hier een vraagstuk zijnde van omgeving, milieu, al of niet aanwezigheid van industriele inrichtingen, zuster-instituten, enz. enz., is het *daar* ook en vooral een van klimaat en gezondheid.

Ieder, die in Indië in de heete, ongezonde kuststeden heeft gewoond en gewerkt, weet, dat men daar zeer zeker in staat is om te werken, maar ook, dat het in koelere, minder door muskieten geplaagde streken heel, heel wat aangename arbeiden is! Ieder, die daar een leidende betrekking heeft gehad, weet ook, hoe de ziekten, die deze kuststeden jaar op jaar teisteren, remmend werken op den arbeid: verzuim wegens ziekte is er aan de orde van den dag, afgezien nog van den deprimeerenden, afmattenden invloed, die er vooral van malaria en de geregeld heerschende epidemieën uitgaat, ziekten, die het geheele bedrijf vaak in de war sturen, de leiders tot wanhoop stemmen.

Bovengenoemde inrichting moet dus komen te staan op een plaats, waar het goed is te werken voor docenten en leerlingen. Nu zijn er in Ned.-Indië heel weinig plaatsen, die aan alle, bovenvermelde desiderata voldoen. Batavia en Soerabaja kan men onmiddellijk uitschakelen. Mijn oude woonplaats Semarang biedt in haar onvolprezen heuvelstad een goede woongelegenheden aan, maar aan de andere eischen voldoet ze minder goed dan b.v. Bandoeng. Hoe goed Semaranger ik me ook nog gevoel en hoe het me ook pijn doet, dat

ik mijn goede, oude woonplaats niet de voorkeur kan geven, eerlijkheidshalve moet ik bekennen, dat aan Bandoeng de allereerste plaats toekomt, want die stad — en die stad *alleen* — voldoet in alle opzichten aan de eischen en van gezondheid en van milieu.

Ik hoop van harte, dat men bij de keuze van de plaats, waar het instituut voor technisch onderwijs zal worden gevestigd, vooral zal letten op de eischen van sanitairen aard. Zeker, men kan de ongezonde kuststeden assaineeren, en dat *moet* ook, maar die assainering kost schatten, die voor een goed deel elk jaar weer moeten worden uitgegeven. En hoe groot een dergelijke plaats, hoe groot die jaarlijks terugkerende kosten. Men make daarom die ongezonde oorden niet grooter dan noodzakelijk. Inrichtingen, die er niet strikt noodig zijn, plaatse men er *niet*. De havensteden aan Java's ongezonde kust kieze men daarom nooit uit voor regeeringsbureaux, hoofdkantoren van handel en industrie, onderwijsinrichtingen, enz., enz. *Men make die ongezonde steden zoo klein als dit met het oog op de economische eischen toelaatbaar is.* Dan is men in staat om ze met betrekkelijk kleine middelen gezond te maken en gezond te houden! En alles wat daar niet strikt noodig is, plaatse men in den „goenoeng“, te midden van Java's heerlijke bergen! Want *daar* is het gezond wonen, *daar* is het goed werken!

H. F. TILLEMA,
oud-lid v/d. gemeenteraad van Semarang.

Groningen, Juni 1918.

Een woord betreffende het „Koloniaal Weekblad“.

Het weekblad heeft in den laatsten tijd niet over gebrek aan belangstelling te klagen. Tal van ingezonden stukken stroomden ons bureau binnen, waaronder verschillende doen denken, dat de stellers door den verkiezingsroes dezer dagen bevangen zijn. Het is nu een tijd van georganiseerde misverstanden, van — men zou kunnen zeggen — publiek gewettigde beetnemerij en bedrog. In dergelijken toestand verwijt men het Weekblad lauwheid en flauwheid, domperij, gebrek aan belangstelling, vooral wanneer aan hunne bijdragen in andere kranten of tijdschriften niet de door de schrijvers gewenschte aandacht geschonken wordt. In zoo'n verkiezingsroes ziet men zich zelve en zijn partijgangers door glorie omstraald, strooit men manifesten rond, waarin aan de partijgenooten alle denkbare deugden worden toegekend, en hunne tegenstanders als louter domme, oneerlijke, zelfzuchtige menschen aangeduid worden voor wie het vuur der hel niet warm genoeg opgestookt kan worden. Zulke manifesten, bestemd om de onnoozelen te vangen, — de verstandigen weten het — zijn enkel boerenbedrog. Het „Koloniaal Weekblad“ als orgaan van de vereeniging *Oost en West*, het heeft het reeds herhaaldelijk verklaard, houdt zich liefst buiten dien onverkwikkelijken partijstrijd, die het gemoed bezwaart, onwaarheid dient, zelfverheerlijking in de hand werkt, en vijandschap kweekt jegens

PERRY & CO.

Dekstoelen
Koffers en Tasschen
Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT
20.

Men vrage prospectus voor het doen uitvoeren volgens teekeningen en bestek van inwendige verbouwingen, sanitaire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst
CORN. VAN DER SLUIJS

Directeur.
Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen, Meubels naar eigen ontwerpen, Stoffen, Behangsels, Tapijten, Lampen, enz.

andersdenkenden, en dier goede eigenschappen mis- kent. Eerlijk gezegd achten wij het een groote ramp voor Indië, dat de partijpolitiek ook onze koloniën in zijne beschouwingen medesleept, waardoor zooveel valsch licht wordt verspreid over deze betreffende belangrijke hangende kwesties.

Het „Koloniaal Weekblad” dient in de eerste plaats om de leden der Vereeniging mededeelingen te doen betreffende aangelegenheden van de Vereeniging zelve, daarom heet het ook meer in 't bijzonder het orgaan der vereeniging. Bij de bestemming van de verder beschikbare ruimte moet vooral het doel der Vereeniging in het oog gehouden worden, dat volgens de statuten luidt: „den band tusschen „Nederland en zijn bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië voortdurend te versterken, en het „bevorderen, zoowel van beider gemeenschappelijke „belangen, als die van Oost- en West-Indië in het „bijzonder.”

Het „Koloniaal Weekblad” is het eerste publieke orgaan, waarbij het denkbeeld opgekomen en verze- nenlijkt is, om uit de in Indië verschijnende bla- den, geredigeerd door of voor Inlanders, geregeld voor Nederland bekend te maken wat de Inlander zegt. De redactie van het Weekblad acht het van groot belang, dat de Nederlander wete en in Nederland bekend worde, wat de Inlander wenscht, hoe hij oor- deelt over te zijnen behoefte genomen maatregelen, hoe hij in eigen omgeving denkt en spreekt. Hoe enkele Europeanen in zijn geest met hem mede praten, zich tegenover hem in een blank kleed trachten te wikkelen en daarmede op den voorgrond treden, is van minder belang,..... maar met wat in de ge- dachtenwereld van den Inlander en andere inboor- lingen in Indië omgaat, mag men in Nederland niet onbekend zijn. Wij zullen gaarne gelegenheid geven, om daaraan in het belang van Indië en van Neder- land beschouwingen te verbinden ten einde misver- standen op te heffen, en elkander beter te leeren be- grijpen, mits de beschouwingen in een vorm zijn ge- steld, waaruit niet door Nederlanders haat of wan- trouwen tegenover de regeering of de Nederlandsche natie kan worden gewekt, of wantrouwen onderling tusschen den Inlander en den Nederlander. De waar- heid dienende zuiver uit rechtschapenheid, houde men in zijn vaandel de zinspreuk hoog: *kennis is liefde.*

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Een levensbelang van het Indische kind belaagd.

Onder dezen alarmeerenden titel troffen we in *Het Bondsblad* een artikel aan naar aanleiding van hetgeen I s b e n e l schreef in het *Bat. Nvsnl.* over de door het Dep. v. O. en E. ingestelde commissie, om te dienen van advies in zake de vacantie-regeling, welke tot de onoplosbare „puzzles” schijnt te behooren, waarmee de hoofden aan het onderwijsdepartement zich reeds vaak en lang hebben beziggehouden.

De opdracht dier commissie is echter sedert dien belangrijk uitgebreid, daar haar ook opgedragen is een onderzoek naar de mogelijkheid tot stichting eener *algemeen Indische volksschool.*

„Zou het inderdaad zijn een belangrijke wijziging in de onderwijspolitiek, of uitsluitend om een proef- ballon op te gooien?” zoo vraagt schr.

Een „algemeen” Indische „Volksschool”, d.w.z. een school, waartoe niet alleen meer het Europeesche kind toegang heeft, maar elke Inlander en Chinees, niet een algemeene *Indische school*, doch een *volks- school*, waar het kind van het gewone volk zijn op- leiding moet vinden.

Het vaderschap van het denkbeeld wordt aan den sedert gepensionneerden inspecteur *De Vriendt* toegeschreven, die, ten einde zooveel mogelijk econo- misch met de beperkte leerkrachten om te gaan, de opheffing der niet-Europeesche scholen voorstel- de, waar Nederlandsch de volkstaal was. Opdat het peil der kinderen in de eerste klas gelijk zou zijn, moesten aan alle daarvoor in aanmerking komende scholen een, twee of drie voorbereidende klassen verbonden worden.

Vooropstellende, dat het voor sommige niet-Euro- pesche kinderen wenschelijk, ja misschien wel nood- zakelijk is om Nederlandsch te leeren, moet dit toch *uitzondering* blijven; als regel dient aangenomen, dat het onderwijs gegeven wordt in de landstaal der kinderen. Op dien grond is de Europeesche school het rechtmatig bezit van het *Europeesche* kind: „het Nederlandsch is zij n taal, daarin behoort, zoo vol- komen als het kan, zij n onderwijs gegeven te wor- den. Dat onderwijs wordt belemmerd, tegengewerkt, gehinderd, zoo er op dezelfde school kinderen zijn, voor wie het Nederlandsch niet de volkstaal is.”

„Er ontbreekt al zooveel aan het onderwijs voor ons kind, moet daaraan nog meer geknabbeld wor- den; moet het heelemaal ondergaan in het najagen van den hersenschim, dat het inlandsche kind zoo erg noodig Hollandsch moet leeren?”

Schr. roept de ouders op om front te maken tegen dit drijven, en niet te gedoogen, dat hun kinderen het beste ontroofd wordt, wat ze hebben.

Het belang van het onbemiddelde Indische kind gaat der Regeering niet zeer ter harte, zooals Schr. distilleert uit een circulaire, waarin vermeld staat, dat onbemiddelde leerlingen, die een eerste school bezoeken, daarvan verwijderd kunnen worden aan het

eind van het schooljaar, indien zoo'n kind naar het oordeel van het Hoofd niet zoo goed is als deze wenschelijk acht.

Volgens Schr. echter mogen a.s. Inl. artsen, die gratis de Eur. school bezoeken, daarvan niet ver- wijderd worden, al blijkt gedurende den schooltijd, dat het niet de noodige ontwikkeling heeft.

(Of er de laatste jaren verandering gekomen is, weten we niet, maar wel, dat vroeger a. s. Inl. artsen wel degelijk van de Eur. school verwijderd konden worden, bij gebrek aan aanleg. Red.)

De magistratuur over de koelie-ordonnantie.

De hr. J. C. B. Th. de Vries in *De Sumatra Post* dit onderwerp behandelende, begint met de vraag, of de koelie-ordonnantie noodzakelijk is, en als hij deze vraag bevestigend beantwoordt acht, ver- bindt hij er aanstonds deze aan, of ze in haar be- staanden vorm ideaal is.

„Dagelijks kom ik er mee in inraking en ben daardoor tot de overtuiging gekomen, dat ze den planters niet voldoet, en dat doet ze mij als magis- traat evenmin,” aldus Schr.

Hij is vóór de penale sanctie, omdat de planter naast zijn vele en velerlei verplichtingen ook een middel moet hebben om de hem toegekende rechten te handhaven.

De inrichting ervan wenscht hij echter geheel anders.

Eerstens dient de ordonnantie aangevuld te worden met een artikel tegen sabotage, die herhaaldelijk voorkomt, en waartegen niet met kracht kan opge- treden worden. Verder moet het indienen van leugen- achtige aanklachten ook strafbaar gesteld worden, daar het niet billijk is, dat een contractant onge- straft zijn werkgever en diens personeel zwart mag maken bij de autoriteiten.

Ten einde een zuiveren toestand te krijgen, zou Schr. wenschen, dat de rechtspraak over die over- tredingen gesteld werd in handen van de arbeids- inspectie.

Uitbreiding van het aantal adjunct-inspecteurs zal dan noodig wezen, opdat deze niet meer dan 10 à 15 kebons onder zich hebben, deze vaker kunnen be- zoeken, menschen en toestanden beter kunnen lee- ren kennen en het recht, zoowel ten opzichte van den werkgever als van den contractant beter zullen kun- nen dienen dan de magistraat dit kan, die, onbe- kend met de toestanden, en met vaak onbetrouwbare getuigen, de kwesties vaak niet zuiver kan beoor- deelen.

„Thans worden door den magistraat massa's koe- lies zwaar, licht of heelemaal niet gestraft, maar r e c h t wordt er weinig gedaan.”

De arbeidsinspecteur, die vertrouwd raakt met de koelies zoowel als met den beheerder en diens perso- neel, kan een zaak, die hij moet beoordeelen, van alle zijden doen belichten; de ambtenaar B. B. kan dit wegens gebrek aan tijd niet. Voor hem „zal over- dracht van dit deel van zijn werkzaamheden een uitkomst zijn, daar hij toch reeds met alles en nog wat belast is, waardoor 't hem onmogelijk gemaakt wordt, alles naar behooren uit te voeren.”

Daarenboven zou het niet gering te schatten voor- deel verkregen worden, dat alles, wat de arbeids- toestanden op de kebon betreft, in één hand vereenigd was, terwijl een door den arbeidsinspecteur geslagen vonnis veel juister moet zijn.

Ontvangt de arbeidsinspecteur de macht om den contractant te treffen, zoo moet hij aan den anderen kant ook in bescherming kunnen nemen tegen den werkgever en zijn personeel, zoodat hij, na herhaalde waarschuwing, moet kunnen eischen, dat de schuldi- gen ontslagen worden, op straffe van stopzetting der werving en vernietiging der bestaende contracten.

Een gestraften contractant moet echter in de ge- vangenis het leven zóó zuur gemaakt worden, b.v. door harder arbeid dan op de onderneming, dat hem de lust vergaat, er nogmaals in terecht te komen.

Is dit laatste niet het geval, zoo wordt de tuchte- loosheid bevorderd en 't „kebon-personeel, er geen heil meer in ziende, om de menschen ter bestraffing op te sturen, deelt zelf klappen uit, met als gevolg aanvallen op assistenten, moorden, enz.”

Daar de toestanden op de ondernemingen, na al de verbeteringen der laatste jaren niet slecht meer zijn, is Schr. ervan overtuigd, dat door veelvuldig en tact- vol verrichte inspecties der arbeidsinspecteurs, ge- steund door een streng, doch rechtvaardig gevangenis- wezen, niet alleen de verhouding tusschen de koe- lies en het personeel zal verbeteren, maar dat ook de kwade invloed van het rapaille op de goede koelies en zwakkelingen aanmerkelijk zal verminderen, en de toestanden in een minimum van tijd zeer verbeteren zullen.

De veefokkerij te Poeloe-Brayan.

De Sumatra Post meldt dienaangaande, dat het bij- na 6 jaar geleden is, dat de gouvernementsveearts Dr. G. A. v a n L i e r het voorstel deed om op de hoogvlakte een modelboerderij te stichten, om dan vanuit dat centrum de vee-veredeling ter hand te nemen. Met steun van 't Batak-instituut kwam de modelboerderij er, maar tot een algemeene veefokke- rij, zooals Dr. v a n L i e r zich die dacht, kwam het niet, totdat gouverneur v. d. Plas er zijn schou- ders onder zette. Deze wist door besprekingen met de zelfbestuurders het zoover te krijgen, dat de Sultan van Deli te *Poeloe-Brayan*, niet ver van de emplace-

**Inrichting voor
Physische Therapie**

„Wörishofen” te Ginneken. *Opgericht 1893.*

Hydrotherapie (Kneippkuur), Electrotherapie, Massage, Vibro-massage en Bestralingstherapie (Kunstmatige hoogte zon), Behandeling van Zenuwziekten, Zwaktetoestanden, Ontvettingskuren, Chronische Rheumatiek, Maagdarmstoornissen, Ziekten van Hart en Ademhalingsorganen, Stofwisselingsziekten, als jicht, diabetes enz.

SPREEKUREN: te Ginneken alle werkdagen behalve Dinsdag en Vrijdag.

Te Rotterdam Dinsdag en Vrijdag van 11 uur voormidd. tot 2 uur namidd., Tuindersstraat 85.

Dr. J. C. MOM, Arts.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging

Specialiteit in Kaartsysteem

DEN HAAG Kneuterdijk	AMSTERDAM Weteringschans	GRONINGEN Spilsluizen
--------------------------------	------------------------------------	---------------------------------

**Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 'S-GRAVENHAGE.**

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Ex- den Min. van Binnen. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist be- hoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur **F. TIJMSTRA.**

Joaillerie Artistique

J. STELTMAN
BIJOUTIER - ZILVERSMID

Noordeinde 42^a - Telef. H 8902
'S-GRAVENHAGE

Uitsluitend Artistieke Modellen
in
Bijoux en hand-zilversmeedwerk

Lees de gunstige persbeoordelingen in de
verschillende Dag- en Weekbladen.

Firma EJKENSLUIJTERS & TROMP

„LLOYD-GEBOUW”, PIET HEINPLEIN.

Interc. Telefoon HAAG 1587 en 1588.

AGENTEN Stoomvaart-Maatschappij: Rotterdamse Lloyd-PASSAGE EN EXPEDITIE naar alle werelddeelen.

ZEE- EN MOLESVERZEKERING.

ALGEMEEN ASSURANTIEKANTOOR.

HOOFDAGENTSCHAP Haarlemsche Brandverzekering-Mij-AGENTSCHAPPEN: Hollandsch-Geldersche Hypotheek-bank, Gorinchem; Maas- en Merwabeek, Rotterdam.

AGENTEN der firma VAN STRAALEN, MONSIEUR & ERKELENS, Wijnhandelaren, Rotterdam, Den Haag, Den Helder.

menten der D. S. M., terrein voor een vee fokkerij beschikbaar stelde.

Het terrein, ruim 200 H.A. groot, wordt begrensd door de ondernemingen *Sampali* en *Mabar*, kampong *Tandjong Moelia* en eenige kampongs, waar vrije Javanen, ex-contractkoelies, verblijven.

Er zal begonnen worden met ongeveer 100 volbloed-fokkoeien en 4 à 5 stieren, omdat de volbloed een veel sterker overervingsvermogen heeft dan de half- of driekwartbloed. Een gouvernements-commissie heeft gedurende een jaar Britsch-Indië doorreis om de noodige exemplaren te koop.

Behalve de opzichterswoning, komen er aanvankelijk vier stallen, benevens drinkbakken en waschgelegenheden voor 't vee, en een kalverenstal over een diepe goot, welke voor den afvoer van faecaliën gecementeed is en zoo mogelijk doorgetrokken zal worden tot een diepe irrigatie parr.

Ter bevordering van de hygiëne is het geheele terrein door middel van grotere en kleinere parits gedraïneerd, en door breede en smalle wegen, waarlangs djati-boomen geplant worden voor de schaduw en voor het benodigde hout, in vierkante vakken verdeeld.

Een 30.000 M² is beplant met Bengaalsch gras, dat vermengd met 't zoogenaamde kolondjonon-gras het voeder zal uitmaken. De laatstgenoemde grassoort is in 't onderhoud veel gemakkelijker en vooral goedkooper dan 't Bengaalsche gras, terwijl het rundvee er dol op is.

Een weiland zal ook worden aangelegd, waar de te fokken beesten in deftige afzondering zullen kunnen grazen. In 't midden van het terrein ongeveer worden putten gegraven, waarin de mest zal verdwijnen om er, met aarde bedekt, te verblijven, totdat ze rijp is om op 't land gebracht te worden.

Is de vee fokkerij in eersten aanleg voor de bevolking bedoeld, in de toekomst zullen de ondernemingen er ook de vruchten van plukken. En dit is uit een politiek oogpunt van belang, daar we zoodoende een stap nader komen tot de zoozeer gewenschte onafhankelijkheid van 't buitenland. En dit is voor de vee fokkerij des te noodzakelijker, daar Britsch-Indië reeds meer dan eens te kennen heeft gegeven, dat de uitvoer van vee op zoo groote schaal als die tegenwoordig plaats heeft, niet tot in het oneindige zal worden toegestaan.

Verwondering behoeft het niet te baren, indien er op een gegeven oogenblik een eind gemaakt wordt aan de aftapping van de beste exemplaren van den Indischen veestapel.

Het is dus juist gezien van den veeartsenijkundigen dienst om op verschillende centra de fokkerij ter hand te nemen.

Na deze eerste fokkerij op de Buitenbezittingen zullen er wel meerdere volgen, daar het streven er op gericht moet zijn, om het vee zooveel mogelijk te houden in de streek, waar het gefokt is en grootgebracht.

't Is dan geacclimatiseerd, heeft zich ook in andere opzichten aan de omgeving aangepast, en is dus niet zoo ontvankelijk voor ziekten, welke bij 't brengen naar streken, waar 't van huis uit niet behoort, veel gemakkelijker uitbreken.

Men heeft 't gezien bij 't overbrengen van 't vee uit het *Soemba-centrum* naar *Djambi*, waar er na verloop van een korten tijd plotseling een ziekte onder uitbrak, met al de gevolgen van dien.

Men zal dus moeten streven naar gewestelijke centra's; dit zal echter geld kosten, want men moet niet denken, dat die fokkerijen tot een winstgevend bedrijf zullen uitgroeien. Indien er geen tegenslag komt, geen ziekten of sterfgevallen uitbreken, mogen de zelfbesturen blij zijn, als over drie jaren de inkomsten de uitgaven dekken.

Het is echter ook niet om winstbejag te doen. De fokkerij heeft in de veredeling en voortdurende aanvulling van den veestapel een hooger doel.

Al hebben de zelfbesturen bij het oprichten van de fokkerij te *Poeloe-Brayan* natuurlijk in de eerste plaats aan de bevolking gedacht, het is te voorzien, dat niet zij, maar de Bengalees er de eerste vruchten van plukken zal, daar hij niet de anak-negri, de zoon van het land, de veeboer bij uitnemendheid is.

Hoe het zij, het is zeer te hopen, dat deze eerste poging op de Buitenbezittingen moge slagen en wedra door meerdere gevolgd zal worden.

Door het vee eerst in Britsch-Indië en daarna bij aankomst te Belawan een serum tegen de pest toe te dienen, het vervolgens 14 dagen in quarantaine te houden, en het daarna voorloopig over te brengen naar tijdelijke loodsen te P. B., tracht men het overbrengen van eenigerlei besmettelijke ziekte tegen te gaan.

Waar, zooals dit uit het bovenstaande blijkt, alle mogelijke voorzorgen voor hygiëne en zindelijkheid genomen zijn, moet de zaak wel groote kans van slagen hebben.

Suriname.

Aan het op 24 April te 's-Gravenhage ontvangen mailverslag betreffende Suriname, wordt het volgende ontleend:

De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend.

De weersgesteldheid was ongewoon; de overvloedige regens in Maart en April hebben veel schade aan de aardvruchten (cassave, enz.) berokkend. Ook de kleine rijstogst, die in April en Mei werd verwacht, heeft van den zwaren regenval eenigszins geleden.

Tusschen 26 Maart en 23 April 1918 had geen uitvoer van eenige beteekenis uit de kolonie plaats.

Bij de afzending van het verslag was de toestand ten opzichte van de voedselvoorziening in de kolonie zeer hachelijk. Alleen van maïs was er toen ruime voorraad door den aanvoer van buiten, t.w. 200 ton uit Curaçao op 17 Februari en 400 ton uit Venezuela op 13 April aangevoerd. Ook de eigen aanplant stelde een vrij goeden oogst van dat gewas in uitzicht.

De rijstvoorraad was uitgeput; in Mei zou de kleine oogst binnengehaald worden, die echter onvoldoende is voor de behoefte der geheele bevolking, terwijl eerst in October de groote oogst wordt verwacht. Pogingen zijn aangewend, om 2500 balen rijst uit Noord-Amerika te krijgen; terwijl bij een mogelijk uitvaren van het stoomschip *Sitoebondo* uit Java vermoedelijk 8000 balen rijst naar Suriname verscheept zullen worden.

Van de in vorige bekendmaking bedoelde gelegenheid, geboden om vrijwillig aan den arbeid te gaan, is praktisch gesproken geen gebruik gemaakt. Het noodige wordt voorbereid voor de toepassing van dwangmaatregelen, als bedoeld in de arbeidsplichtverordening.

* * *

Aan het als altijd zeer interessante jaarverslag van de *Surinaamsche Bank* wordt het volgende ontleend:

Tot voor korten tijd leefde de Koloniale Maatschappij voor het grootste deel van ingevoerde levensmiddelen. Nederland en de Vereenigde Staten van Amerika zorgden voornamelijk voor den aanvoer. De toestand nam daarom een bedenkelijk aanzien, toen het scheepvaartverkeer allengs verminderde en ten slotte vrijwel geheel ophield en daarmede de verbinding met de buitenwereld verbroken werd. De prijzen der levensmiddelen stegen daardoor aanzienlijk.

Door de uitvoerverboden, welke in de Vereenigde Staten en in het naburige Demerary werden uitgevaardigd ontstond bovendien het groote gevaar, dat de in de kolonie aanwezige voorraden weldra niet meer zouden kunnen worden aangevuld en men daardoor zou komen te staan voor een toestand van gebrek. Had de koloniale bevolking zich in vorige tijden behoorlijk op de productie van levensmiddelen toegelegd, waartoe de grond zich zoo uitermate goed leent, dan ware de vrees voor hongersnood buitengesloten geweest. Men zou nu aan den lijve gevoelen de gevolgen van vroeger begane fouten. Gouverneur Staat deed wat hij kon om de bevolking tot aanplant van de benodigde voedingsgewassen, vooral rijst, aan te sporen. Die pogingen bleven niet zonder succes, maar de resultaten konden niet verhinderen, dat er schaarschte aan levensmiddelen bleef bestaan. Vooral de rijstogst bleef beneden de verwachting. De gouverneur zag zich dan ook ten slotte, toen overreding niet voldoende resultaat had, genoodzaakt eene verordening te ontwerpen, welke 5 Februari 1918 bij de Koloniale Staten werd ingediend, om arbeidsplicht in te voeren ten behoeve van het aanplanten van voedingsgewassen. Wilden de leegloopers en luiards niet aan den arbeid, dan zouden zij daartoe onder strafbedreiging moeten kunnen gedwongen worden. Met voldoende aanplant van rijst en maïs zou het voor 1918 dreigende spook van den honger kunnen worden verdreven.

Naast deze schaarschte van levensmiddelen onderzocht de bevolking de gevolgen van de aangezette belastingenschroef. Opcenten op de inkomstenbelasting en opcenten op invoerrechten en andere belastingen; eene buitengewone inkomstenbelasting; eene lucifersbelasting; eene belasting op enkele publieke gemakkelikheden, deden de koloniale inkomsten stijgen.

De landbouw gaf in het afgelopen jaar weder reden tot tevredenheid, voornamelijk wegens de hoogere koffieproductie en de hooge suikerprijzen. Indien niet door de koffienaasting in Nederland een einde ware gemaakt aan de hooge prijzen, welke voor zoodoende vrije koffie waren te bedingen, dan zouden de resultaten bijzonder gunstig zijn geweest, niettegenstaande de geheel onvoldoende scheepsgelegenheid naar Nederland en de hooge vrachten en assurantie-premies.

De cijfers der deposito's bij de Bank en der inlagen bij de Koloniale postspaarbank wijzen op een ontwikkeling van den economischen toestand in gunstige richting.

De bedoelde spaarbankinlagen waren: inlagen 1917 f 576.052, 1916 f 462.950, terugbetalingen 1917 f 438.437, 1916 f 428.903.

Een betere bezetting van de wetenschappelijke krachten bij het landbouwproefstation (landbouwscheikundige, entomoloog) doen veel goeds in de toekomst verwachten ten aanzien van de noodige voorlichting van den landbouw.

In dit verband kan ook het door de Surinaamsche landbouwvereniging opgerichte „Surinaamsche Selectiefonds" genoemd worden, dat de aanstelling beoogt van een persoon, meer speciaal belast met het toezicht op de werkzaamheden ten aanzien van selec-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Bilkgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

A. KOGELS & ZOON

DEN HAAG,
Prinsestraat 52-56.

AMSTERDAM,
Leidschestr. 13.

Lincoln-
Nanan
Shoes

nieuwste modellen.

WANDEL- en
AVONDSCHOENEN.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

Instituut ROELIJN

Theresiastraat 77 · 's-Gravenhage

INTERN EN EXTERN.

Eigenares en Directrice: Mejjfr. J. ROELIJN.

Machineschrijven

Stenografie

Talen

Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE.

. GRATIS VERKRIJGBAAR

HOOFDDEPÔT voor NEDERLAND
A. L. BELLE AMSTERDAM
VROLIKSTRAAT 128
TEL. Z. 4265-6990

A. M. CORNELISSEN

Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c

.SANITAIRE INSTALLATIËN.

VERLICHTING

VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

tie bij koffie en cacao en de veredeling van vruchtboomen.

De kleine landbouw, d.w.z. de cultuur van stapelproducten en ook van de gewone marktproducten door de eigenlijke, zelf arbeidende landbouwers, breidde zich meer uit. Dit was grootendeels het gevolg van de hooge prijzen, die voedingsgewassen op de plaatselijke markt konden verkrijgen. Wellicht brengt de oorlogsnoodzaak de inheemsche bevolking tot den landbouw terug. Dan zou uit het kwaad een groot goed voor de kolonie verkregen zijn. De invloed van een nijverer klein-boerenstand op de economische ontwikkeling kan voor de kolonie niet hoog genoeg aangeslagen worden.

Uit het overzicht omtrent de onderscheidene cultuurs en industrieën het volgende:

Koffie. De cultuur van Liberia-koffie heeft in het afgelopen jaar weder zeer bevredigende resultaten opgeleverd, al werd men ook ten aanzien van de prijzen teleurgesteld. Aan het einde van het jaar was nog een belangrijke hoeveelheid koffie in de kolonie aanwezig. De in de kolonie op het einde van 1917 nog onuitgevoerde hoeveelheid koffie werd geschat op 8000 balen.

De uitvoer bedroeg 733.707½ KG., tegen 772.706 KG. in 1916.

Cacao. De verbetering der laatste jaren in deze cultuur blijft aanhouden. In 1917 werd ongeveer evenveel geproduceerd als in het daaraan voorafgaande jaar.

Ook de cacao kon niet profiteeren van de hooge prijzen aan de Amsterdamsche markt.

In doorsnede werd voor een en ander in het afgelopen jaar een prijs gemaakt, niet onbelangrijk ten achter staande bij 1916.

De uitvoer bedroeg 19.270 balen tegen 20.141 balen in 1916.

Rijst. De productie is in 1917 verre beneden de verwachting gebleven. Niet alleen, dat, door het laat invallen der regens, minder uitgeplant werd, maar ook was de weersgesteldheid aan het einde van den regentijd oorzaak, dat de oogst gedeeltelijk mislukte, terwijl deze bovendien tengevolge van een tekort aan werkkrachten op een aantal perceelen niet op tijd kon worden binnengehaald, waardoor de korrels afvielen.

Daar men voor 1918, wat dit product betreft, vermoedelijk niet meer op het buitenland zou kunnen rekenen, stond eene belangrijke uitbreiding van deze cultuur in de kolonie op het programma. Vermoedelijk is de tijd wellicht niet meer zoo ver af, dat Suriname in haar eigen rijstbehoefte zal voorzien.

Bauxiet. Deze industrie was in het afgelopen jaar het onderwerp van veelzijdige belangstelling; een aantal Amerikanen bezocht de kolonie, blijkbaar met het doel om de hand te leggen op terreinen van waarde. Of zij veel van hun gading gevonden hebben, is onbekend.

De N. V. Surinaamsche Bauxite Maatschappij zette in 1917 hare werkzaamheden krachtig voort en had tegen het einde van dit jaar ongeveer 350 man in haren dienst, die de voorbereidende werkzaamheden uitvoerden voor de exploitatie der terreinen bij Moengo aan de Cottica.

Het ligt in de bedoeling van de maatschappij om weldra over te gaan tot de uitgifte van de resterende f 750.000 aandeelen, waardoor het geheele kapitaal van f 1.000.000 geplaatst zal zijn. Deze uitbreiding van het kapitaal houdt verband met de spoedig te verwachten exploitatie en verschepping van het bauxiet, waartoe besloten is nadat men zich gedurende het afgelopen jaar door nauwkeurige onderzoekingen overtuigd had, dat de afzettingen zoowel kwantitatief als kwalitatief bevredigend genoemd kunnen worden.

* * *

Onder het hoofd „Een eeuw geschiedenis” vertelt „De West” van 15 Maart van een overzicht door den adjudant-onderofficier W. Matveld samengesteld betreffende de landmacht in Suriname sedert de teruggave der kolonie door de Engelschen in 1816.

De samensteller verkreeg van den kapitein-commandant toestemming om van de in de archieven berustende gegevens gebruik te maken. Na twee jaren moeievollen arbeid, heeft hij een merkwaardig geheel samengesteld. De redacteur van „De West” heeft met klimmende belangstelling van het manuscript kennis genomen. De schrijver geeft geen dorre opsomming van feiten maar een aaneengeschakeld verhaal, dat soms bepaald boeiend is.

Jammer genoeg — schrijft *De West* — zal het boek waarschijnlijk niet in druk verschijnen. Er zijn een zestal exemplaren van getypt, waarvan een door den kapitein-commandant werd aangeboden aan den gouverneur en twee bestemd zijn voor den Minister. De kapitein deed daarbij het voorstel om het werk voor lands rekening te doen verschijnen. De Gouverneur schijnt daartegen voorshands bezwaar te hebben, omdat hij enkele critische opmerkingen in het boek minder op haar plaats acht in een officieele uitgave.

„De West” meent, dat dit geen overwegend bezwaar oplevert, daar meermalen de regeering werken heeft uitgegeven — zoo bijv. het bekende werk van Dr. Snouck Hurgronje over de Atjehers — met voorbehoud dat zij niet geacht wil worden met elk onderdeel in te stemmen.

Ook wij hopen dat deze arbeid niet in de archieven begraven zal worden. Van dit deel van de koloniale

geschiedenis is zeer weinig bekend. In 1900 verscheen het geschrift van F. G. J. Bosschart, „De Troepenmacht in Suriname”. Voorts vonden wij in de „Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië”, onder het hoofd „krijgsmacht” een kort overzicht van de hand van J. W. van Oorschot.

Voor zooveel ons bekend is dit de geheele literatuur.

* * *

In de Juni-aflevering van „Onze Missiën in Oost- en West-Indië” geeft F. Morssink, C. P. P. R. een aardige beschrijving van een reis „van Mgr. van Rosmalen over de watervallen naar de Boschnegers”, n.l. de Saramacaner negers aan de Marowijne, van welke velen tot het Roomsche Katholieke geloof zijn bekeerd.

Curaçao.

Begrooting voor het Dienstjaar 1919. Voorloopig Verslag.

Aan de *Amigoe* van 13 April j.l. ontleenen wij: Het Afdelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen en opmerkingen:

Algemeene beschouwingen.

Algemeen was men van oordeel, dat de ontwerplijke begrooting, vooral ook in verband beschouwd met de bij de Tweede Kamer ingediende ontwerp begrooting, een van de belangrijkste is, die ooit den Kolonialen Raad hebben bereikt.

In de eerste plaats om de aanzienlijke bedragen, die voor nieuwe maatregelen en werken worden aangevraagd, doch niet minder om het financiële plan, dat in de Memorie van Toelichting ontwikkeld wordt.

Het Bestuur, of liever de Regeering, schijnt zich gouden bergen voor te stellen van de toekomst van Curaçao.

havenverbetering voor Curaçao, Aruba en Bonaire, drinkwatervoorziening voor Willemstad, meteorologisch station voor Curaçao, draadlooze verbinding met St. Martin en daarbij een sanitaire dienst, zooals er misschien in vele groote steden of plaatsen geen gevonden wordt.

Inderdaad — de Afdelingen gaven dit gereedelijk toe — laat de toekomst zich voor Curaçao in vele opzichten alleszins gunstig aanzien. De terstond na het intreden van den wereldvrede te verwachten uitvoer op groote schaal van de phosphorzure kalk uit Curaçao en het bedrijf van de Petroleumraffinaderij te Willemstad kunnen zeer zeker factoren blijken van op het oogenblik nog onberekenbaren invloed op den economischen toestand.

Uit het oog dient evenwel niet verloren, dat de beide genoemde bronnen van welvaart toch altijd van eenigszins onzekeren aard zijn.

De mijnen van Santa Barbara zijn — hoe rijk ook — niet onuitputtelijk. Vroeg of laat komt er een einde aan dit bedrijf. De Curaçaosche Petroleum Maatschappij is voor haar grondstof afhankelijk van landen, waar de verschillende politieke partijen zich periodiek met de wapens in de hand de bestuursmacht betwisten. Men weet nog niet welken invloed deze omstandigheid op de ontwikkeling van het petroleumbedrijf zal uitoefenen.

De afdelingen meenden dan ook, hoe gaarne zij ook het optimisme van de Regeering ten aanzien van Curaçao zouden deelen, tot ingetogenheid te moeten raden, waar het geldt maatregelen van verstrekkende beteekenis. Hoe hooger de verwachtingen gespannen worden, des te grievender zijn eventuele teleurstellingen.

Ook van de geregelde verbetering van de sroochoeden nijverheid, van verbetering en uitbreiding van de aloëcultuur op Aruba en Bonaire en van de ka-toencultuur op de Bovenwindsche eilanden, verwachten verschillende leden eenige verbetering van den economischen toestand.

Aan den anderen kant wordt niet zonder bezorgdheid opgemerkt, dat in den laatsten tijd, niettegenstaande de werkgelegenheid in overvloed en loonen als nooit te voren, verscheidene honderdtallen arbeiders van Curaçao naar Cuba emigreeren, waar de loonen bijzonder hoog schijnen te zijn.

Wat den loonstandaard betreft kan Curaçao met het rijke suikerland Cuba niet wedijveren en menig bedrijf heeft van het geconstateerde begin van emigratie reeds nadeel ondervonden.

De ontwikkeling van een financieel plan voor de Koloniale financiën hadden verscheidene leden, die de lijdensgeschiedenis van het Surinaamsche plan-Idenburg nog versch in het geheugen hebben, met gemengde gevoelens begroet. Niet dat zij niet van ganser harte er toe zouden willen medewerken, om, zooals de Memorie van Toelichting dat zegt,

„door gepaste zuinigheid en door uitbreiding der middelen op den gewonnen dienst” zoo spoedig mogelijk tot geldelijke onafhankelijkheid van de Kolonie te geraken, maar omdat juist het streven van den Raad naar gepaste zuinigheid bij Bestuur en Regeering steeds zoo weinig waardeering heeft gevonden.

Als het ware stelselmatig worden alle posten, die door den Raad van de begrooting worden afgevoerd, er door de Regeering wederom op gebracht.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON
 GROENMARKT 27
 TELEFOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
 □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
 □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

Th. A. A. SIMONIS,
 GROENMARKT 34, over de Prinssestraat.
 TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.
 Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

UITRUSTINGEN VOOR INDIE.
 Geheel compleet
 CIVIEL EN MILITAIR

GEBR. VLES

Breestraat 177 LEIDEN.
 Tel. Int. 393.

HET CENTRUM PARKSTRAAT 91a
 DEN HAAG.....

Lancia en Jackson Automobielen
Garage, dag en nacht geopend.
Reparatie-werkplaats.

Bijkantoor der gelijknamige firma te BATATIA

M. VISSER,
 voorh. A. J. ROBBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken

REPARATIE-INRICHTING.

Het Fotografisch Atelier
 van A. M. A. SUSAN

is alleen gevestigd
 Regentesselaan 108, hoek Regentesseplein
 TELEFOON 6757.

Men lette op het juiste adres.

N.V. „REFORM”

Directeur: E. BOERMA.

Telefoon 647 - GRONINGEN - Heerenstraat 62

The first class Ladies and Gentlemen Tailoring.

Het ontwerp in zijn onderdeelen beschouwend, had het vele leden in de eerste plaats getroffen, dat de uitgaven van den geneeskundigen dienst zich zoo snel en zoo sterk hebben uitgezet.

In het leven geroepen, vooral naar aanleiding van het geschied over het teveel voorkomen van geslachtsziekten onder de bevolking, grijpt de Openbare Gezondheidsdienst om zich heen op een wijze en in een tempo, die door al wie behalve op sanitaire ook op andere belangen het oog gericht moeten houden, kwalijk kunnen worden goedgekeurd.

Met verschillende maatregelen en plannen van dat Departement gaat de raad, zooals reeds gebleken is, volkomen accoord of laat zich leiden door het oordeel van den deskundigen leider van het genoemde departement.

Maar beslist, zoo meenden verscheidene leden, behoort stelling genomen te worden tegen den geest, die van het Departement schijnt uit te gaan om, zonder te letten op de uitgaven, aan het hervormen te gaan.

Gevraagd werd waarom in dezen duren tijd tot den bouw van barakken is besloten ter vervanging van de gebouwen op het etablissement Beekenburg.

Zijn die gebouwen, of de plaats waar ze staan, op eenmaal zoo onbruikbaar of ongeschikt gebleken, dat terstond, ongeacht de kosten, tot deze hervorming moest worden besloten? De Koloniale Raad weet niets van de redenen, die tot deze beslissing hebben geleid, is er niet in gekend geworden, maar naar buiten is, voor zoover men weet, niets gebleken wat de groote uitgaven kan rechtvaardigen. En het is nog de vraag of men er gedurende den oorlog in zal kunnen slagen de noodige materialen te bekomen om het werk ten einde te kunnen brengen. Een weinig minder voortvarendheid, die ten deze misschien toch niet tot het doel zal leiden, zou de schatkist waarschijnlijk duizenden hebben bespaard.

Het ontwerp op begraafplaatsen en begrafenissen. (waarvan het Voorloopig Verslag kort na dit verslag zal verschijnen) achtte men ook al een bewijs, dat, zonder noodzaak en zonder met de plaatselijke omstandigheden genoeg rekening te houden, tot hervorming wordt overgegaan.

Eenige leden vroegen dan ook of de hygiënische toestanden van Curaçao onder de vroegere regeling zooveel te wenschen overlieten, dat een zoo ingrijpende en kostbare hervorming geboden was. Deze leden waren steeds onder den indruk geweest, dat de sterftecijfers van Curaçao over het algemeen een zeer goed figuur maakten en dat voor de jaren, die misschien ongunstig afsteken bij den algemeenen regel, de oorzaak van de groote sterfte als het ware met den vinger aan te wijzen valt; ondervoeding tengevolge van ongunstige economische omstandigheden. Gaarne zouden deze leden dan ook van het Bestuur willen vernemen hoe onze sterftecijfers zich tot die van enkele andere plaatsen verhouden en verder of er op Curaçao bepaalde ziekten voorkomen, die op slechte hygiënische toestanden wijzen.

Bij Openbare Werken achtte men in de eerste plaats een woord van hulde aan den kundigen leider van het Departement, den ingenieur Van der Breggen, hier op zijn plaats voor de doortastende wijze, waarop hij, trots de vele moeilijkheden, die zich voordeden hebben, het werk der verbruering en uitdieping van den havenmond van Willemstad tot een goed einde heeft weten te brengen.

De groote uitgaven aan de verbetering der haven van Willemstad ten koste gebracht en nog te brengen, zullen, daar twijfelde men niet aan, zoowel direct als indirect de renten ruimschoots opbrengen. Minder optimistisch dachten verscheidene leden over de verbetering van de Paardenbaai te Aruba.

Waren uit den boezem van den Raad reeds meermalen stemmen opgegaan voor de verbetering van gemelde baai, zulk een groot werk als thans in het voornemen schijnt te liggen had, volgens die leden, zeker niet in de bedoeling gelegen. Gaarne ontvingen zij eenige nadere inlichtingen omtrent de plannen van het Bestuur ten aanzien van dit werk.

Enige andere leden achtten de ter uitvoering van het werk noodig geoordeelde som van f 354.000 ten volle gerechtvaardigd.

Nogmaals werd gewezen op de ongunstige cijfers van de budgetten van de Bovenwindsche eilanden. En die cijfers zullen nog veel ongunstiger worden, als de nieuwe plannen ten aanzien van de rechtspraak, havenverbetering van St. Martin, draadloos station, stoomverbinding, tot uitvoering komen.

Men wees er op, dat de kleine groep draagkrachten op het eiland Curaçao op den duur niet in staat zal zijn om de lasten van die eilanden te dragen.

Tarwe en Mais.

Onder dit hoofd meldt de *Curaçaosche Crt.* van 12 April j.l.:

Naar aanleiding van de in de laatste dagen veel vernomen bewering, dat het Gouvernement groote winsten maakt op het tarwemeel, dat aan de bakkers en baksters wordt verstrekt, hebben wij ons ter bevoegde plaats om inlichtingen vervoegd.

Uit de ons welwillend verstrekte inlichtingen is ons gebleken, dat het Gouvernement in den beginne wel eenige winst gemaakt heeft op het tarwemeel dat het bij partijen van 5 zakken aan de handelaars leverde, en door dezen in het klein aan het volk te worden

verkocht. De prijzen moesten n.l. zóó bepaald worden, dat de kooplieden, die nog tarwemeel in voorraad hadden, niet op het artikel zouden behoeven te verliezen.

Sinds eenigen tijd echter is er geen sprake van winst meer voor het Gouvernement maar lijdt het zelfs verlies. Het Venezuelaansch tarwemeel, waarvan het Gouvernement eene proefbestelling heeft gedaan, is zoo duur uitgekomen, dat het groote verlies, dat bij de distributie daarvan geleden wordt, bij lange na niet goed gemaakt wordt door de zeer matige winst, welke op het Amerikaansch tarwemeel gemaakt wordt.

Omtrent de mais, het volksvoedsel bij uitnemendheid, deelde onze zegsman ons mede, dat dank zij een paar gelukkige contracten door het Bestuur gesloten, er voorloopig, niettegenstaande de groote prijsstijging in de landen van herkomst, geen vrees behoeft te bestaan, dat de prijs van dit volksvoedsel in den eersten tijd hier te zeer naar boven zal gaan.

Curaçaosche Hypotheekbank.

Hierover schrijft hetzelfde blad:

In de gewone jaarlijksche algemeene vergadering van aandeelhouders in de Curaçaosche Hypotheekbank, onder voorzitterschap van den heer H. Statius Muller gehouden, werd de balans en winst- en verliesrekening over het afgelopen jaar goedgekeurd en de winst op f 28,124,09 vastgesteld. Besloten werd daarvan f 40,000, — zijnde f 500, — per aandeel, uit te keeren en het saldo op nieuwe rekening over te brengen.

Als bestuursleden werden de heeren Elias Penso Delvalle en C. S. Gorsira J. P. Ez, die aan de beurt van aftreding waren, herkozen. Als plaatsvervangende leden werden herkozen de heeren R. S. de Lannoy en S. M. L. Maduro.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Werkprogram voor den Volksraad. Als zoodanig wordt voorgesteld: Reorganisatie van het gouvernement, met het doel om tot zelfregering te komen en met Nederland een Statenbond te vormen; bevordering van een betere opvoeding, een algemeene welvaartspolitiek, verbetering van den gezondheidstoestand, bevordering van de Inlandsche industrie, waarborgen voor een gelijke rechtspraak, bevordering van de verdediging van Ned.-Indië, spoedige exploitatie van de natuurlijke bronnen, volkomen scheiding van Kerk en Staat. Alzoo de *Darmo Kondo*.

Een nieuw orgaan. Den 1en Maart j.l. zou volgens de *Kaem-Moeda*, een Maleisch sociaal-democratisch weekblad verschijnen, onder leiding van den heer A. Baars. Verscheidene Inlandsche partijgenooten zegden hun medewerking toe. Herhaaldelijk drongen de leden op goede socialistische schriftelijke propaganda aan. Wij zijn haast zoo ver, neemt de *Kaem-Moeda* uit het *Vrije Woord* over: *Soeara Merdika* ging dood. *Socara Rajat* zal leven.

Een ordonnantie. De *Sinar Sumatra* vernam, dat in bewerking is een ordonnantie betreffende de verplichtingen van den werknemer. De cultuurmaatschappijen worden daarbij tegenover de contractanten of hun weduwen, indien een ongeval den dood tengevolge heeft, verplicht gesteld om de geldelijke gevolgen te dragen, te weten negenmaal het jaarloon. Bij blijvende onbekwaamheid is een uitkeering verschuldigd van twaalfmaal het jaarloon.

Een nieuwe organisatie. De *Kaem-Moeda* neemt uit *Het Indische Volk* een artikel over van den heer A. M u h l e n f e l d, betreffende de samensmelting van een aantal Inlandsche vakverenigingen tot een groote organisatie onder leiding van den journalist *Darma Koesoema*. Deze nieuwe organisatie, waarvan de centrale leiding te Bandung gevestigd is, heet *Perserikatan Pengawai Boemi Poetra dan Tani*, hetgeen beteekent: Vereniging van Inlandsche beambten en landbouwers, een naam waartegen echter al spoedig bedenking rees, omdat daaruit niet blijkt, dat er ook vooral arbeiders in verenigd zijn. Een zuiver loonarbeidersorganisatie is het niet. Zij stelt zich ook ten doen de belangen der Inlandsche grondbezitters te behartigen tegenover de suikerfabrikanten, zoo zij daaraan grond verhuuren.

Javaansch Nationalisme. *Poerwodihardjo*, zich noemende officier T. K. N. (*Tentara Kandjeng Nabi*) de vereeniging, die onder Inlanders en Arabieren te Soerabaja is opgericht, om naar aanleiding van het beleedigend geschied over Mohamed in de *Djawi Hisworo* — zie het vorige weekoverzicht — den schrijver te doen vervolgen en den Mohammedaanschen godsdienst hoog in eere te houden, enz. komt in een „Ingezonden stuk” in de *Darmo Kondo* fel op tegen het Javaansche nationalisme, dat nu door andere partijen wordt aangewend om de gemoederen te kalmeeren niet alleen, maar ook om te waarschuwen tegen het fanatisme, dat ongetwijfeld door de T. K. N. wordt opgewekt, en alzoo verderfelijk zal zijn voor het welzijn van het Javaansche volk. Eerst — zoo schrijft hij — was ik blijde, toen ik dien naam J. N. (Javaansch Nationalisme) las, maar het geschied lezende, dat daarover in verschillende Maleische bladen ten beste werd gegeven, heeft mij hartzeer aangedaan. Ik ben tot de overtuiging gekomen, dat J. N. geen beweging is van Javanen of Indiërs in het algemeen. Feitelijk is het een komediespel, een schijnvertooning, welke gegeven wordt door een klas-

Uitgaven van CHARLES DIXON, Deventer :

Ons Insuline. Hoe we het verkregen en wat het door ons werd, door B. ALKEMA. f 3.25

Maleische Taalcursus. Grammatica Oefeningen, Woordenlijst, door B. ALKEMA. f 2.50

Het leven van de Europeesche Vrouw in Indië, door Mevrouw J. KLOPPENBURG-VERSTEECH. Ingenaaid f 2.25. Gebonden f 2.90

➔ Toezending franco na ontvangst van postwissel.

R. Weymberg & Co

Hofleverancier

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, { Leidschestraat 1e v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat	DELFT, { 's-HERTOGENBOSCH, Markt 's-HERTOGENBOSCH, Markt MIDDELBURG, Langedelft EINDHOVEN, Rechtsstraat MAASTRICHT, Grootte Staat VENLO, Vleeschstraat
ROTTERDAM, { Binnenweg Utrecht, { Mariaplaats Leiden, { Botermarkt ZAANDAM, { Damstraat	

*Hoogfijne Maatzaken
doch
geen tailleursprijzen*

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.

POLMAN, HOELEN & Co.

KANTOOR: ARNHEM TELEFOON INTERC. No. 945.
WEERDJESSTR. 83

Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

Téléphones H. 7169 4336 Maison Française

Madame BRISSAUD

..... ModesRobes et Manteaux..
136 NOORDEINDE 44 PIET HEINSTRAT
LA HAYE

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijststraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Op-
leiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Brood - Beskuit - Banket

VAN RIJN & SCHILPEROORD

Meubelfabrikanten.

Anna van Buerenstraat 157 - Telefoon H. 679
'S-GRAVENHAGE.

Desgewenscht worden alle soorten
Meubelen naar tekening vervaardigd

se van machthebbers en bezitters, die den Javaan haten. Het „Javaansch Nationalisme“, hoe mooi ook in naam, is een vergif, dat het Indische volk wordt toegediend, om het weerloos te maken en het zijn eensgezindheid te doen verliezen. Komt, Javanen — zoo roept hij verder uit — wordt wakker! Voelt ge niet, dat er vele van die komedievertooningen zijn, die o zoo schoon lijken, maar feitelijk een gif en een gevaar zijn? Driehonderd jaren lang heeft het Javaansche en het Indische volk geleefd in een wereld, waarin het misleid en bedrogen werd. Met oogen in het hoofd, heeft het toch niet gezien. Tientallen van Javanen, ja honderden, zijn als werktuigen gebruikt om hun eigen ras onschadelijk te maken, zoodat het niet meer den naam van natie dragen kan. En nu komt men op eens met het „Javaansch Nationalisme“ aandragen, nu de godsdienst ons bij elkaar wil houden. Voorwaar, Indië is het land der komedievertooningen!

Schrijver eindigt met nogmaals te waarschuwen tegen J. N., daar het verdeeldheid onder de inlanders zal veroorzaken; legt de goede bedoeling van de T. K. N. uit, die den godsdienst hoog houdt, zijnde het eenige bindmiddel, dat in deze tijden en onder de omstandigheden, waarin het Javaansche volk nu leeft, de Inlanders bij elkaar kan houden.

Een Lansbreker voor de Chineezers. In de *Darmo Kondo* wordt uit de *Tjahaja Hindia* een artikel overgenomen, waarin de schrijver de verdeeldheid betreurt, die tusschen Inlanders en Chineezers bestaat. De Inlanders zien in de Chineezers brutale indringers, gewetenlooze uitzuigers, enz. Deze opvatting betreurende, meent de schrijver, dat het beter was om met de Chineezers samen te gaan in de pogingen om Ned.-Indië en het Indische volk tot ontwikkeling te brengen. Hij roemt de spaarzaamheid, de werkkraft en energie van de Chineezers, waaraan de Inlanders eerder een voorbeeld mogen nemen. En wat het uitzuigen betreft, daaraan maken zich niet alle Chineezers schuldig. En doen Europeanen en Arabieren dit niet? zoo vraagt schrijver.

Een „Treumare“. *Si Bodo* (de onwetende) noemt in de *Sinar Djawa*, het bericht, dat *Tjokroaminoto* zijne benoeming tot lid in den Volksraad heeft aangenomen, een treumare, voor Kromo een droevige tijding. Hij zal daar toch, naar de meening van *Si Bodo*, een stroopop wezen; niet opgewassen zijn tegen den invloed van mannen als *Birnie* en *Koning* en zoovele andere kapitalisten, die zich niet aan hem zullen storen. Wel zegt *Abdoel Moeis*, dat *Tjokroaminoto* in den Volksraad de stem van den specialist zal kunnen doen hooren, maar dit is niet waar — meent *Si Bodo*. Wat stoort men zich aan de stem van specialisten! Zijn er niet onder de ambtenaren kundige personen geweest, die een studie van den Inlander en van zijne nooden en behoeften gemaakt hebben, daarvan goed op de hoogte waren en daaraan bekendheid gegeven hebben? Bekend is het ook, dat de heer Oostmeier veel over den toestand van Kromo geschreven heeft. En wat hebben Brooshooft en van Deventer al niet over den Inlander, zijne nooden en behoeften geschreven! Wat heeft dat alles voor den vooruitgang van Ned.-Indië geholpen? Wat tot nu toe in het belang van den inlander gedaan is, kan z.i. „gerust zonder eenig gewetensbezwaar in den modder der schurftigheid“ geworpen worden! *Si Bodo* maakt slechts één uitzondering: het onderwijs. Daarvoor zegt hij der Regeering dank. Maar daarom kunnen de Inlanders z.i. nu dan ook een oordeel uitspreken over hetgeen goed en slecht is.

Si Bodo hoopt, dat *Tjokroaminoto* maar ééne zitting zal bijwonen om daarin over den slechten toestand van Indië te spreken en daarna zijn ontslag zal nemen. Wat mannen als Brooshooft en van Deventer niet tot stand hebben kunnen brengen, zal *Tjokroaminoto* z.i. toch ook niet gedaan kunnen krijgen.

Centrale Javanen-Vereeniging. Op voorstel van de vereeniging *Wedigo Poestoko* is te Solo opgericht „de Centraal Javaansche Vereeniging“ ten doel hebbende de kennis van de Javaansche taal, haar letterschrift en literatuur te bevorderen, tot recht verstand van hunne rechten en verplichtingen. Het plan bestond om gelijktijdig met de opening van den Volksraad, een congres te houden, dat door de leden van dien raad zoude kunnen worden bijgewoond en waarbij verschillende wajangvertooningen te geven (*Darmo Kondo*).

De Reden. In de *Pewartu Deli* wordt het door *Beuchamp* betreurd, dat Europeanen en Inlanders het maar niet eens met elkaar kunnen zijn. De geringe ontwikkeling van de Inlanders schrijft hij toe aan het onvoldoende onderwijs, dat zij gekregen hebben en zulks niettegenstaande zij toch reeds 300 jaren lang onder Hollandsch bestuur gestaan hebben. Met het heffen van verschillende zware belastingen werd in al dien tijd steeds voortgegaan. Zoo het geld van die belastingen niet voor Indië besteed werd, dan heeft men Indië daarmede te kort gedaan. Had men van den beginne deze baten en lasten tusschen Holland en Indië verdeeld, dan zouden de Inlanders reeds lang een menschaardig bestaan verkregen hebben.

De a.s. strijd om het bestaan. In de *Sinar Djawa* lezen wij een artikel van *Djoopranoto* onder dezen titel. Daarin doet hij uitkomen, dat het socialisme meer en meer onder de Inlanders toeneemt. Hij acht 't daarom noodig, dat de Regeering intijds zorg

draagt, dat de Inlanders naar het veld der industrie gedreven worden. Indien zij het niet gedaan kan krijgen, dat de kapitalisten in Holland en Ned.-Indië daartoe hulp verlenen, dan moet zij den moed hebben zelf daarvoor het een of ander te doen, hetzij door leeningen te sluiten, dan wel de schatkist open te stellen, waarin stellig een groot saldo aanwezig is. Wanneer hiermede het doel nog niet bereikt kan worden, dan moet zij maar met ijzeren hand de industrie van de particulieren afnemen en die monopoliseeren. In de eerste plaats komt daarvoor, volgens schrijver, de suikerindustrie in aanmerking, waarmede de particulieren zooveel schatten verdienen, waarvan Indië in het geheel niet profiteert, omdat de Europeanen, rijk geworden, naar Holland vertrekken. De Regeering doet wel haar best om door evolutie en ethische politiek de kloof te overbruggen tusschen de werknemers en werkgevers, maar deze lachen er om en houden hun schatten vast. *Djoopranoto* dringt voorts aan op: „onderwijs, onderwijs en nogmaals onderwijs.“ Hij zou willen, dat elke fabriek binnen haar gebied minstens één school opende; volgens zijne berekening zouden er dan terstond 200 scholen bijkomen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Japanners op Sumatra en Celebes. Nu de uitbreiding van Japansche plantages in de Straits gedurende den oorlog niet meer mogelijk is, schijnt naar *The Japan Chronicle* beweert, alzo de *Perniagan*, de aandacht van Japansche kapitalisten op Sumatra gevestigd te zijn. Het blad vernam, dat Japanners reeds voor een 10 miljoen yen in N. O. I. ondernemingen gestoken hebben. Kort geleden werd opgericht de *Sumatra Gomu Tohushoku Kabushiki Kaisha* om er den aanplant van koffie, cacao en rubber te bevorderen. Het daartoe benodigde kapitaal bedraagt 2 miljoen yen en is verdeeld in 40.000 aandelen.

De *Straits Times* en *Het Nieuws van den Dag* in N.-I. vestigen de aandacht op een geheimzinnige Japansche kolonie in Celebes van graaf Otani. „Met de kolonisatie van Otani moet men voorzichtig zijn“, zoo waarschuwt laatstgenoemd blad.

Gelijke rechten. De *Djawa Tengah* geeft een vertaling van een artikel van Mr. G e r k e in *De Taak* over de „politiek door Nederland gevolgd tegenover de Chineezers“, en waarop de *Sin Po* het volgende aantekende: Zoo niet in 1918, dan toch in 1919 moeten aan de Chineezers, onverschillig of zij in Indië geboren, dan wel van elders afkomstig zijn, dezelfde rechten als aan de Japanners gegeven worden, opdat zij dit als een welwillendheid van onzen kant zullen beschouwen, en niet later door dwang zullen trachten te verkrijgen, middels een nationale conventie.

Vrees voor Voedselschaarschte. De *Perniagan* deelt mede, dat de *Centrale Sarekat Islam* te Soerabaja een telegram gezonden heeft aan den Gouverneur-Generaal, naar aanleiding van de voedselschaarschte en verband houdende met het in beslag nemen van Hollandsche schepen door de Entente, waardoor toezending van rijst uit andere streken wordt bemoeilijkt. Het telegram houdt in het verzoek om alle rijst en padi en alles wat aan voedsel van buiten alsnog mocht worden ingevoerd, in beslag te nemen om aan de Inlandsche bevolking voor een behoorlijken prijs te verkoopen, onder toezicht van het bestuur. Voorts om te beginnen met 1919 de rietaanplantingen met minstens 50 pCt. te verminderen, de daardoor vrijkomende gronden te doen beplanten met voedingsgewassen door het bestuur zelf. Verder om bosschen, weiden en andere onbenutte gronden in ontginning te brengen voor de beplanting met voedingsgewassen. Ten slotte om geduld uit te oefenen ten opzichte van den Inlander, die zijn belasting niet op tijd betalen kan, zijn voorschot voor woningverbetering en andere schulden aan dessa- en afdelingsbanken enz. enz., daar hij het geld thans dringend noodig heeft voor voorziening in levensonderhoud. Dit request is opge maakt in overeenstemming met de gevoelens van 33 locale S. I. vereenigingen, de I. S. D. V., *Insulinde*, den Javaanschen *Pandhuisbond* en andere Inlandsche vereenigingen. In het request werd nog vermeld, dat drie S. I. leden bij Zijne Excellentie op audientie zouden komen.

Onbillijkheden. S. schrijft in de *Djawa Tengah* dat het onbillijk is om nu, sedert de landrenteregeling van 1907 van alle gronden landrente te heffen, dus ook van erven. Vroeger werd van erven, kleiner dan ½ bouw, van de Inlanders geen belasting getrokken, omdat zij, volgens den schrijver de „Boemi Poetra“ waren, d.w.z. de rechthebbers op den grond, en in art. 74 van het Regeerings-reglement van 1830 alleen van de gronden door de Inlanders „bewerkt“, niet „bewoond“, als aan den Staat behoorende, wordt gesproken. Zijn de Inlanders dan geen „boemipoetra“ meer? vraagt schrijver.

Hij wijst op een andere onbillijkheid De „Pasarbelasting“ werd vroeger, zooals hij beweert, ingetrokken en vervangen door de bedrijfsbelasting. Wat gebeurt er nu? zoo vraagt hij. De bedrijfsbelasting wordt gehandhaafd en de Gewestelijke Raden voeren opnieuw een Pasarbelasting in, die alles behalve licht is.

Vroeger toen de pandhuispacht nog bestond — al-

Hotel de Oude Doelen

In het groote Restaurant Maaltijden volgens de Kaart en tegen vaste prijzen :

Lunch f 3.= per couvert
Diner Concert. . . f 6.= idem.
Souper Concert . f 3.= idem.

„CAFÉ CONCERT“
Café Complet. f 1.25 p. p.
DE DIRECTIE.

Tel. Interc. H. 447.
Hotel de Bellevue
Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Hotel Paulez,
Korte Voorhout :=: Den Haag.

Iederen namiddag van 3.30 tot 5.30 uur
Afternoon-Tea-Concert.
DE DIRECTIE.

Restaurant „DE TWEE STEDEN“
DEN HAAG

Dagelijks
Diner- en Thé-Concert.

Lunch f 2.50 - Diner-Concert f 4.- - Thé complet f 1.-

Grand Hotel Restaurant
„Central“

De meest bekende Inrichting der Residentie.

Hotel Pension INSULINDE
BANKPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486
Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

Hotel, Café-Restaurant
„KRASNAPOLSKY“
Amsterdam.
Prima Keuken.
Dagelijks Concert.

Hôtel FRIGGE - Heerestraat - Groningen
Interc. Telefoon 157.
Electr. Licht - Centr. Verw. - Tel. in elke kamer - Garage
B. DOMMERING & ZONEN - K. N. A. C.
Hôtels Dommering Wissemann, Hotel BRISTOL
Tel. 86. Tel. 28. Tel. 123 Tel. 123
WINSCHOTEN. ARNHEM.

Billiton-Maatschappij, schetst daarna den groei van gevest en maatschappij om ten slotte (en dit vormt de hoofdschotel van het werk) eene uiteenzetting te geven van het eigenlijke bedrijf: de exploratie en exploitatie van tinerts. Nog handelt een hoofdstuk speciaal over de mijnwerkers (werkverhoudingen, betaling, woning en voeding der koelies, arbeidsziekten en hospitalen).

Om een idee te geven van den reusachtigen omvang van het tinbedrijf op Billiton volgt hier een aan het geschrift ontleende opgave van het Europeesche personeel. Onder den hoofdadministrateur zijn twee hoofd-ingenieurs, vijf administrateurs en één Europeesche geneesheer. Het verdere personeel bestaat uit tien ingenieurs, vijftien adjunct-administrateurs, vijftien beambten werkzaam als land- of mijnmeters, twee en twintig boekhouders, vijftien magazijnmeesters, vijftig machinisten, zeven en dertig opzichters en twee chauffeur-reparateurs, benevens een tweeden Europeeschen geneesheer, drie inlandsche artsen, twee pleegzusters en één verpleger voor den geneeskundigen dienst.

Orang Peladang.

Het 15-Juni Nr. van „Orang Peladang”, het orgaan der studeerenden aan de K. M. L. S. te Deventer, bevat het slot der beschouwing van X., getiteld: niet een en ander over contracten van cultuur-maatschappijen op Sumatra's Oostkust. — Voorts een artikel waarin raadgevingen over de wijze waarop de arbeiders op ondernemingen behandeld moeten worden, teneinde van hen — in den goeden zin des woords — het meest gedaan te krijgen.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 26: Stambibittuinen en zeevatenziekte, door Dr. Ph. van Harreveld. — De Amerikaanse Suikeroogst 1917-18. — Grootte winsten van de textielindustrie in Japan en China, door A. D. — Een bauxiet-verordening voor Suriname. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswegen. — Financiële berichten en verslagen. Enz.

IJzer-, nikkel- en chroomerts in Ned.-Indië.

Over dit onderwerp een artikel van den ir. E. C. Abendanon in het weekblad „Economisch-Statistische Berichten” van 19 dezer (No. 129). De heer A. was het die, als leider van de Midden-Celebes-expeditie in de jaren 1909 en 1910, tot ontdekking kwam dat het eiland Celebes in groote hoeveelheden ijzer- en daarnaast ook nikkel- en chroomerts bevat. De Indische Regeering aanzelde aanvankelijk deze op geologische gronden berustende ontdekking door een mijnbouwkundige exploratie te doen volgen, doch nu dit eenmaal is geschied blijken de verwachtingen verre te zullen worden overtroffen en kan, volgens den heer A., met volkomen zekerheid worden gezegd, dat men nog lang niet op den bodem is van de delfstoffelijke schatkist, waarvan het deksel werd opgelicht door de Midden-Celebes-expeditie.

In enkele maanden tijds kwamen hier te lande mededeelingen over die in gang zijnde mijnbouwkundige exploratie aan, welke als volgt kunnen worden geresumeerd: geconstateerd werden aanvankelijk: 10 miljoen ton ijzererts, geen nikkelerts, eenig chroomerts; toen: 300 miljoen ton ijzererts, nog steeds geen nikkelerts, en daarna: nikkelerts in veelbelovende hoeveelheden, chroomerts nog niet van economische beteekenis, 1 milliard ton ijzererts! Hierbij moet nog in het oog worden gehouden dat nog lang niet alle door den heer Abendanon in het Verbeekgebergte (het terrein waarin de Towoeti- en Matana-meren zijn gelegen) gesignaleerde ertsvelten zijn onderzocht, dat van de reeds in nader onderzoek genomen ertsvelten de totale ertsrijkdom nu nog niet is vastgesteld, dat de heer A. ook buiten het door hem verkende gebied van Celebes soortgelijke rijke ertsvoorkomens vermoedt en last not least dat men op grond der in Celebes verkregen gegevens ook gerechtigd is tot het koesteren van min of meer gelijk gestemde verwachtingen in andere deelen van den Archipel. De slotsom waartoe men volgens den heer A. reeds thans mag besluiten is deze: dat Ned.-Indië zich ontpopt heeft als een der rijkste landen der aarde aan bovenvermelde erts.

Van welke economische beteekenis deze ontdekking van den heer Abendanon voor Ned.-Indië kan worden, wordt door hem ten slotte betoogd, als uitgangspunt nemend de wereldproducties, vermoedelijke wereldvoorraden en massa-consumpties.

Het spraeck ende woord-boeck van Fr. de Houtman.

In 1603 gaf Frederik de Houtman bij J. E. Cloppenburch te A'dam in het licht een „Spraeck ende woord-boeck inde Maleische ende Madagaskarsche talen inhoudende twaelf tsamen sprekkingen in de Maleische ende drie in de Madagaskarsche spraken..... ghestelt naer ordre van den A. B. C., alles in Nederduytsch verduytst”. De hr. K. J. Riemens heeft deze samen-spraken vergeleken met de certijds beroemde „Vocabulare” van Noël de Barlaumont (vermoedelijk voor het eerst in 1511 te Antwerpen gedrukt) en is daarbij tot de ontdekking gekomen dat deze „Vocabulare” wat de gesprekken betreft, de Houtman als uitgangspunt heeft gediend. Het artikel van den heer Riemens vindt men in het 15-Juni Nr. van „Het Boek”.

Handel en Bedrijf.

In de jongste afl. van dit halfmaandelijksch tijdschrift een beschouwing van „Bob” over de beteekenis van tropische oliehoudende zaden, in het bijzonder van den oliëpalm, voor Duitschland. Het artikel is ontleend aan een studie van E. Zimmermann in „Beihefte zum Tropenpflanzer” van Dec. 1917, en verdient onze belangstelling nu de cultuur van den oliëpalm meer en meer toepassing vindt in Ned.-Indië. — Verder geeft J. B. E. Graat eenige mededeelingen over den uitvoer van Java in 1917, naar aanleiding van gegevens in de Javasche Courant. — Ten slotte bevat dit Nr. o.m. een bijdrage van F. Hoogewerf over steenkolenproductie in Ned.-Indië (naar aanleiding van het artikel van Dr. Blink over dit onderwerp in het Tijdsch. voor Economische Geographie).

Over de kina.

Het Juni-Nr. van „Cultura” bevat het vervolg van den herdruk van een oude publicatie over de kina, getiteld: Natuurlijke historie van de Kina-Kina”. Het stuk wordt vermeerderd met enkele noten van den her-uitgever in „Cultura”, geteekend W. H. B.

Bijdragen in Zendingsperiodieken.

De Katholieke Missiën. 15 Juni 1918. Onder de Mohammedanen. Uit den missiepost Moentilan, door Pr. L. van Rijkevorsel (slot). — Een missie-land vol legenden. Volgens mededeelingen van een missionaris uit Nieuw-Guinea. — Kinderhuwelijken op Java.

Almanak van het Missiehuis te Tilburg. Jaargang 1919. Onder gemeoedelijke koppen-snellen en kinderrovers (op de Kei-eilanden), door H. Geurtjens. — Uit Kaja-Kaja-mond (Papoea's van Ned. Nieuw-Guinea), door P. Vertenten.

Nederlandsche Zendingsbode. 27 Juni 1918. Taboe en taal, door J. P. van Bruggen. — Reishinneringen uit Ned. Oost-Indië, door Mr. J. W. Flieringa.

Onze Missiën in Oosten West. Deel I, afl. 4 (Juni 1918). Apostolisch Vicariaat van Nederlandsch Borneo. — De Missiën en de Indische Begroeting, door W. H. Bogaardt. — West-Indië. Reis van Mgr. van Roosmalen over de watervallen naar de Boschnegers, door F. Morssink. — Apostolisch Vicariaat van Curaçao, Aruba. — De Katholieke Missie op het eiland Jamdena, door E. Cappers. — De kleine Soendaeilanden ten tijde der Portugeezen (vervolg). — Het Katholiek vereenigingsleven in Nederlandsch-Indië, door Brantjes van Rijn.

Kon. Akademie van Wetenschappen.

Op de volgende publicatiën van de Kon. Akademie van Wetenschappen wordt hieronder de aandacht gevestigd.

Jaarboek over 1917. Levensbericht van Prof. Dr. J. H. C. Kern, door Prof. Dr. C. C. Uhlenbeck (met genealogische bijlagen).

Verslagen en Mededeelingen Afd. Letterkunde. Vijfde Reeks. Derde deel. 1e Stuk. De oorsprong van het Javaansche begrip Montjo-pat in verband met primitieve classificaties, door Mr. F. D. E. van Ossenburg.

Verslagen van de vergaderingen der Wis- en Natuurkundige afdeling van 26 Mei 1917 tot 24 Nov. 1917. Deel 26 (eerste gedeelte). De halfdaagsche horizontale schommeling der vrije atmosfeer tot 10 K.M. hoogte volgens loodsballon-waarnemingen te Batavia, door Dr. W. van Bemmelen en Dr. J. Boerema. — De gehoors- en gezichtsschors bij Madoereeshersenen, door C. van Noort. — Over de mioene fauna van het West-Progo gebergte op Java, door Prof. Dr. K. Martin. — Over zoogenaamde oligocene versteeningen van Celebes, door Prof. Dr. K. Martin. — „Oude andesieten” en „Breccies mioceen” beoosten Buitenzorg, door Dr. L. Rutten. — Over denudatie snelheid op Java, door Dr. L. Ruttep.

Indië. Geïllustreerd weekblad.

Inhoud van No. 13: De Bataks. VII (Godsdienstige stroomingen), door M. Jounstra (slot). — Sumatra's Oostkust in beeld en woord, door G. D. Langereis (slot). — Een wichelmethode der Lettineezen, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan. — Het behoud van de schoonheid van Npd.-Indië, door G. J. N. — De Sangiang (Uit de herinneringen van een planter), door J. C. C. Loman.

Waar leerden de Hollanders de thee kennen?

„Hoe hebben de Hollanders de thee lief! En sinds hoe lang? Dat verhaalt ons het boek „De wonderlycke Voyagie by de Hollanders gedaen door de Strate Magelhanes met vier schepen, onder den admiraal Olivier van Noort, nytgevaren anno 1598”. In dit dagboek wordt, nu ruim driehonderd jaer geleden, voor het eerst in onze taal gewag gemaakt van thee; het verhaalt nl. over de „Japanoisers”:

„De Japanoisers syn ten meesten subtyl, verstandigh loos, leersnem ende goet van memorie. In al hare manieren syn sy recht tegens de Chinesen (haer gesworen vyanden) ende andere natiën aen..... Haren lekkersten drank is water, gemenght met seecker kostelyck poeder, gheuoemt Chie. Dit is by haer een groote estime, soo dat alle Heeren ende vermöghe luyden sulck water altijd in huys hebben, en doen sulcke groote eere aen, die sy daervan laeten drincken. De potten daer sy die drank in bewaeren, ende kroezen daer sy die uyt drincken, worden by haer in groote waarde ghehouden, ghelyck by ons diamanten ende andere rhesteeuten.” (Kath. Missiën).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9-6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Nederlandsche Lloyd - Amsterdam

OPGERICHT A^o 1853.
Maatsch. Kapitaal f 4,000,000.-. Reserven f 2,072,959.-
Hoofd-Directeur: J. TER MEULEN.

Brand- en Inbraakverzekering.

Kantoor v. Zuid-Holl. Faber v. Riemsdijkstr. 4, 's Hage.
Directeur: B. JANSEN.

Rotterdamsche Bankvereeniging

Kapitaal en Reserven f 66.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE

Boompjes	Rokin	Mauritskade
Delfshaven Feijenoord Glabbeek Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposit'o's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereeniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Barneveld Bodegraven Boreulo Boskoop Coevorden Culenburg Delft Den Burg (Texel) Deventer Doetinchem Dokkum Dordrecht Drachten Ede Franeker	Geldermalsen Gouda Gorinchem Groenlo Grünningen Haarlem Harlingen Heerenveen Helder (den) Hengelo (G.) Hoogeveen Hoogeveen Hulst Katwijk Leeuwarden Leiden Lochem Meppel Middelburg Oostburg Purmerend	Schagen Schoonhoven Sliedrecht Sneek Stadskanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veenendaal Vlissingen Wildervank Woerden Ijmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
--	--	---

**DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND**

MEIJER & Co.

Commissionairs in Effecten.
Rokin 55 Amsterdam
SPECIALE AFDEELING INCOURANTE FONDSSEN.
Vraag en aanbod van Indische Fondsen.
Vertegenwoordigd te 's-Gravenhage.

TAAMS & KEYSER

Bankastraat 10 's-Gravenhage
IN EFFECTEN.
Speciale afdeling Incourante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.
Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS. REK.-COURANT.

BLOM & VAN DER AA

ASSURANTIËN
AMSTERDAM, Beursplein 5 (Effectenbeurs).
TELEGRAM-ADRES: BLOMA-AMSTERDAM.
INTERC. TEL. NOORD:
Nos. 2247 — 3174 — 2192 — 7783 — 6704.

Belasten zich met de uitvoering van
assurantie-orders, al of niet inclus
oorlogsgevaar, onverschillig van
welken aard.

Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM. Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op Zaterdag 6 Juli 1918, ten 2 ure n.m., in het Hotel „De Nieuwe Kroon”, Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Notulen (zie K. W. 30 Mei 1918 No. 22).
2. Bespreking van de agenda voor de jaarlijksche algemeene vergadering.
3. Goedkeuring van de benoeming van de leden van de Commissie van Toezicht op het beheer van het tehuis voor Inlanders te 's-Gravenhage.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging op Zaterdag 6 Juli 1918 ten 2 1/2 ure n.m. in het Hotel „De Nieuwe Kroon”, Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Opening.
 2. Notulen. (Zie K. W. 26 Juli 1917 No. 30).
 3. Jaarverslag over 1917 van het Hoofdbestuur (zie K. W. 13 Juni 1918 No. 24).
 4. Idem van de Studie-Commissie (zie K. W. 9 Mei 1918 No. 19).
 5. Idem van de Commissie voor West-Indië (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
 6. Idem van den Inlichtingendienst (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
 7. Rekening en verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1917 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
 8. Begroting voor het jaar 1918 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
 9. Benoeming van leden van de commissie tot onderzoek van de rekening en verantwoording over het jaar 1918.
 10. Voorziening in 7 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door:
 - a. periodiek aftreden van de leden: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. F. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. H. Calmeijer (Apeldoorn), Mevr. Douair, Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam);
 - b. vertrek naar Indië van het lid C. Monod de Froideville (Studentenafdeeling Leiden).

Gestelde kandidaten:

Amsterdam: 1. Mr. Dr. C. F. Schoch,
2. C. den Hamer.

Apeldoorn: 1. J. H. Calmeyer,
2. Mej. K. Ament.

Breda: 1. Mevr. Douair, Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs,
2. W. Helms.

Groningen: 1. H. F. Tillema,
2. B. A. Kwast.

Haarlem: 1. J. P. T. J. Brondgeest,
2. H. F. Wagenaar Reisiger.

Nijmegen: 1. F. E. Luitjes,
2. A. E. Kamerman.

Studenten-Afdeeling Leiden: 1. F. C. Lekkerkerker,
2. I. J. Bloem.
11. Voorstel tot goedkeuring van:
 - a. de benoeming van den heer E. F. Grooss tot secretaris-penningmeester;
 - b. de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot lid van het dagelijksch bestuur, tevens plaatsvervangend secretaris-penningmeester.

12. Voorstel tot wijziging der statuten en van het huishoudelijk reglement.
13. Bespreking van hetgeen de Vereeniging „Oost en West” zoude kunnen doen ter bevordering van de verkiezing van leden der Staten-Generaal, die door eigen waarneming met Indië bekend zijn en van wie verwacht kan worden, dat zij belang stellen in onze koloniën (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
14. Mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden.
15. Vaststelling van de plaats waar de jaarlijksche algemeene vergadering in 1919 zal worden gehouden.
16. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van de Commissie voor den Nederl.-Franschen Handel:

De heeren H. J. Knottenbelt Azn., Agent der Nederlandsche Handel-Maatschappij te Rotterdam en Mr. H. A. van Nierop, Directeur der Amsterdamsche Bank te Amsterdam, zijn gekozen tot lid van het Hoofdbestuur en der Uitvoerende Commissie van de Commissie voor den Nederlandsch-Franschen handel te Den Haag. Beide heeren hebben hunne benoeming aangenomen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Adjunct-Inspecteur bij den dienst van het baggerwezen in Nederlandsch-Indië.

Bij den dienst van het baggerwezen in Nederlandsch-Indië kan worden geplaatst een adjunct-inspecteur, die ervaring moet bezitten op het gebied van baggerwerk- tuigen en baggerwerkzaamheden en bij voorkeur in het bezit moet zijn van het diploma van werktuigkundig ingenieur, behaald aan de Technische Hoogeschool of aan de voormalige Polytechnische School te Delft.

Aan de betrekking is verbonden eene aanvangsbezoldiging van f 400 's maands, met vierdriejaarlijksche verhoogingen van f 75 's maands, opklimmende tot f 700 's maands en ingeval de uit te zenden persoon in het bezit is van het vorenbedoeld ingenieursdiploma, met nog drie driejaarlijksche verhoogingen van f 100 's maands tot f 1000 's maands.

In verband met verkregen practische ervaring zullen reeds dadelijk een of meer bezoldigingsverhoogingen kunnen worden toegekend.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 15 Juli a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de Afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement onder overlegging van:

- a. hunne diploma's en bewijs of bewijzen van practische ervaring;
 - b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.
- In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.
- Aangezien alle stukken naar Indië worden gezonden, zullen de terugverlangde bijlagen van de verzoekschriften eerst na geruimen tijd weder ter beschikking van de eigenaars kunnen komen. Het verdient dus wellicht aanbeveling zooveel mogelijk behoorlijk gewaarnemde afschriften over te leggen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

- a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
 - b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van f 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);
 - c. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van ééne maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
 - d. eene voorloopige bezoldiging van f 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inschepping naar Nederlandsch-Indië, tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.
- (Nederlandsche Staatscourant van 21 Juni 1918, No. 143).

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Medan, Menado, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 35.000.000.-

Reserven f 17.400.000.-

AMSTERDAMSCH BANK - Amsterdam

Kapitaal f 29.362.100.-

Reservefonds 19.475.000.-

Bijzondere Reserve 2.000.000.-

— ALLE BANKZAKEN —

Geldersche Credietvereeniging
belasten zich met alle bankzaken.

DEPOSITO's.

VEILIGHEIDSKELDER.

Bakkerstraat

Arnhem.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4,5% Schuldbriefen uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

A. L. REIMERINGER & ZONEN
Anno 1838.

COMMISSIONNAIRS IN EFFECTEN

----- ASSURANTIËN -----

---SAFE DEPOSIT (Bewaarkluis)---

LEIDEN, Rapenburg 106-108.

ARNOLD GILISSEN & Co.

Kneuterdijk 16 - Tel. Nrs. 5093 & 7219 's-Gravenhage

Belasten zich met:
AAN- EN VERKOOP VAN EFFECTEN
VERZILVEREN VAN COUPONS
SLUITEN VAN PROLONGATIËN
OPENEN REKENING-COURANT
en nemen

GELDEN à DEPOSITO.

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10

Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren-

Mode Magazijnen.

Handschoenen.

Ingezonden.

Oost en West en de Verkiezingen.

Wanneer dit artikeltje verschijnt, behooren de verkiezingen weer tot het verledene.

En dan is het wenschelijk, dat eens worde nagegaan, wat onze vereeniging gedurende de laatste jaren heeft gedaan, om — zooals omschreven in de officieele papieren — populaire kennis te verspreiden omtrent Indië, mede te werken met andere vereenigingen, die zulks trachten te doen en in 't algemeen den band tusschen Nederland en Indië te versterken.

M.a.w. wat heeft onze vereeniging voor Indië gedaan en wat zijn de resultaten op dit oogenblik?

Zou ik die vraag moeten beantwoorden — en ik weet positief, dat ik dat zou doen volkomen in overeenstemming met een groot aantal (jongere, meer vooruitstrevende) leden — dan zou ik eenvoudig volstaan met te zeggen: **Niets.**

De afgelopen verkiezingen en de wijze, waarop daarbij Indië werd behandeld (een enkele politieke partij uitgezonderd), zijn even zoovele afdoende getuigenissen, dat onze vereeniging in actie, krachtsontwikkeling enz. enz. is te kort geschoten.

Ik stel mij voor deze punten op de algemeene vergadering breedvoerig ter sprake te brengen en te motiveeren.

En volsta daarom hier met eenige opmerkingen, die — naar ik hoop en vertrouw — in ons orgaan zullen worden opgenomen, opdat deze belangrijke aangelegenheid nu eens afdoende zal behandeld worden, opdat het vóór en tegen behoorlijk zal onderzocht worden en opdat bij volgende verkiezingen onze vereeniging zal zorgen, dat de belangen van Indië niet langer verwaarloosd blijven!

Om te beginnen diene de mededeeling, dat mijns inziens Oost en West zelf geen kandidaten voor de Kamer kan stellen.

Als onze vereeniging b.v. mijnheer X. candideert, dan loopen de leden Y. en Z. er uit, omdat hunne politieke overtuiging niet strookt met die van X. En dat moet juist voorkomen worden! X, Y en Z, alle drie belangstellend in Indië, alle drie meenende Indië op hun manier te kunnen en te moeten dienen, moeten in onze vereeniging volkomen gelegenheid hebben hunne zienswijze tot recht te doen komen; moeten in onze vereeniging een lichaam weten, dat hen op krachtige wijze steunt in hunne pogingen.

En dat is, ik weet zulks uit ervaring, niet het geval.

Alles wat zweemt naar democratie, nationalisme, kritiek, enz., enz., wordt verstikt of genegeerd.

Sprekers en redactie van het orgaan behandelen niet de brandende kwesties, vermijden angstvallig de netelige vraagstukken ter tafel te brengen. Er heerscht een benauwde, duffe, vreesachtige atmosfeer in de vereeniging..... zoo iets van: „laten we toch niet aanleiding geven, dat de subsidie wordt ingetrokken of dat de autoriteiten en kopstukken voor het lidmaatschap bedanken”.....

Om eens enkele feiten te noemen:

Waarom negeert Oost en West voortdurend, wat hier te lande verricht wordt door de Indische Vereeniging, bestaande uit Indiërs, die in de toekomst bestemd zijn om leider van hun volk te worden?

Waarom negeert Oost en West voortdurend, wat dergelijke a.s. leiders (Soewardi Suryaningrat b.v.) in de Nederlandsche organen (Volk, Mosgroene, enz., enz.) publiceren?

Waarom worden nagenoeg alle kritische artikelen in de Nederlandsche pers genegeerd (b.v. de kwestie, dat bij de Indische begroting van dit jaar slechts acht van de honderd Kamerleden aanwezig waren en in de Eerste Kamer slechts twaalf, van wie er één zat te slapen, één couponnetjes zat uit te rekenen en één particuliere briefjes zat te schrijven)?

Waarom is bij de bespreking van het laatste nationale feest der Javanen (Boedi Oetomo) met opzet vermeden iets te vermelden van het echte „Indische nationalisme”, van de sterk gebleken „rassen-solidariteit”, van de scherpe kritiek op het Nederlandsche beleid?

Waarom wordt het boek „Soembangsih”, dat een standaardwerk is voor degenen, die den Inlander wil leeren kennen en begrijpen, afgescheept met een nietszeggende aankondiging, als vermeld in het laatste nummer?

Waarom zijn de laatste kwesties met den Volksraad (werkprogram, taalstrijd, staking en dergelijke) angstvallig genegeerd?

Waarom heeft Oost en West volstaan met het publiceren van een nietszeggend lijstje van kandidaten, die wel eens in Indië zijn geweest? Waarom niet daarbij vermeld, wat hunne programma's zijn? Waarom ons niet ingelicht omtrent de koloniale programma's van alle politieke partijen? Waarom

daarover geen discussies uitgelokt? Waarom geen „Koloniaal Politiek” in de vereeniging behandeld?

Of is soms de politiek der bestuurders: „verstikken, verzwijgen, negeeren, onderdrukken” de wijze, waarop het doel der vereeniging bereikt moet worden?

Waar waren de vertegenwoordigers der vereeniging op politieke vergaderingen om den kandidaten vragen te stellen omtrent hunne bedoelingen ten opzichte van Indië?

Waar was de actie, die het onverschillige Holland dwong om voor den draad te komen met de belangen van de 45.000.000 Nederlandsche onderdanen?

Waarom is ons orgaan geen vrije tribune voor diegenen, die belang stellen in en daadwerkelijk propageeren voor Indië?

Waarom geen oordeel van de redactie of het bestuur over dat jonge lichaam, dat een krachtig lichaam belooft te worden: „het Indonesisch verbond voor studeerenden”.....

Waarom geen redactionele adhaesie aan Tillema?

Waarom worden in het laatste nummer brieven overgenomen betreffende het geknoei in zake de Indië-weerbaar-deputatie uit de Tribune?

Waarom deze kwesties, die maanden te voren in niet-revolutionnaire organen (zooals b.v. de Vrijzinnig-Democraten) werden besproken, niet behoorlijk te berde gebracht en niet op de thans achteraf-komende en hoogst slordige wijze? N.b. een redactionele noot van Wijnkoop wordt klakkeloos in het vorig nummer overgenomen als noot van Oost en West!..... Een noot, waarmede ik het volkomen eens ben, maar..... die het tegendeel verkondigt en bedoelt van de meening van het orgaan, die uit niets blijkt!.....

Oost en West leeft van de contributies en advertenties. Oost en West leeft in een cirkelgangetje: geld, orgaan, redactie, bestuur, orgaan, geld. En al het daaraan vastzittende werk, al het opgebrachte en weer uitgegeven geld, heeft geen ander resultaat, dan dat wij hebben eene vereeniging, waarvan men bijna nooit iets hoort; eene vereeniging, die in Holland eene quantité négligeable is; eene vereeniging, waarvan geen leiding, geen kracht, geen actie uitgaat; een orgaan, dat geen eigen meening heeft en dat geen vrije tribune is voor de meeningen van anderen; een orgaan, dat autoriteiten, contributies, advertenties en subsidies naar de oogen kijkt.

Kortom een lichaam zonder fut, zonder ziel, zonder invloed.

Wil het hoofdbestuur daarin verbetering brengen?

H. J. VERMEER.

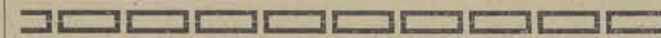
Een Vraag.

In „Buiten” van 20 April j.l. las ik een stukje van „Willy”, die beweert op den weg van Fort de Kock naar de Kloof (Karbouwengat of de heusche Kloof?) het krenge van een olifant te hebben gezien, geschoten door een Maleier met een ouden tromplader en een groote ravage, door een kudde olifanten in den omtrek aangericht.

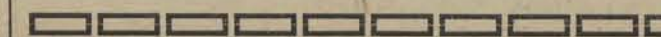
Het kost al de grootste moeite om een olifant met een stalen ontplofbaren puntkogel te vellen, al is het dan met een kopschot, maar in elk geval moet men hem onder schot hebben en dat is in de buurt van Fort de Kock, waar ik jaren heb gewoond, niet mogelijk en kudden olifanten zijn daar nog nooit gezien.

Of heb ik het slecht getroffen en heeft Willy gelijk?

J. H.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE
 Joh. MEBIUS. Scheveningen.
 Badhuisweg 67. Telef. 5.1850.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

welbekend bij allen, die met verlof in Nederland vertoeven
DEGELIJK ONDERWIJS in
Duitsch, Engelsch, Fransch, Spaansch, Italiaansch, enz.
Let op het juiste adres der origineele Berlitzschool over de Waalsche Kerk.
58a NOORDEINDE Niet boven Krul **TEL. 2234**

CLASIE, CASPERS & Co

Specialiteit in Imitatie Antiek-Meubelen
Complete Woning-Inrichting
PRINSEGRACHT 699 TELEFOON 3739
bij de Leidschestr. straat
AMSTERDAM.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.
STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES, STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.
 Groote keuze in Costumerokken.
 BLOUSES in pompadour met Schoot . . . f 6.90
 BLOUSES in gebloemd Voile . . . f 10.50
 BLOUSES in wit Voile met gekleurd borduursel en rand . . . f 12.50

J. BRAND
 Tailleur pour Dames.

Fourrures - Amazones

LA HAYE,
 26 Papestraat - Téléph. Interc. 5599.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
 Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
 Telefoon 3213 DEN HAAG

Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.
ADVERTENTIE-BUREAU.
 Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.
 LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.
 (De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

J. J. CREZEE,

3de Obrechtstraat 179a, DEN HAAG,
van der Werffstraat 118, SCHEVENINGEN,
 bij de van Boetzelaerlaan,
geeft de hoogste waarde voor alle **Opruimingsgoederen, geheele of gedeelten van Inboedels, oud Papier, Flesschen, Metalen, gedragen Kleederen, Tapijten, enz. enz. enz.**

WISBRUN & LIFFMANN.
 Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
 DAMES MODEARTIKELLEN.
 ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
 ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
 BALARTIKELLEN.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,
 's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.
Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.
 Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumière, 1e Coupeuse,
 Directrice en Leeres in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.
 Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Bujs Ballotstraat 15.**
 Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.
 Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
 Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
 S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigerstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
 IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere infor-
 maties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
 MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam —
 Javaansch. — Maleisch.
 P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en
 Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

* * Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,
 door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.01; 50 ex. f 2.80,
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.
 b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,
 door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

* * Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
 II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás” te Curaçao.
 Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten
 b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
 No. I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
 Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankkosten
 No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de, verbeterde druk).
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
 No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.
 No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
 No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
 No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk).
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
 No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
 No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
 No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (2de verb. druk).
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
 No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
 No. XI. De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

N.B. Beleeft verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

INRICHTING
ONDERWIJS IN BOEKHOUDEN c. a.
 in drie tot zes maanden, met Testimonium.
J. C. ter BRUGGEN,
 BOREELSTRAAT 5 (lijn A)
 'S-GRAVENHAGE (Holland).

Mondeling en bovendien schriftelijk naar alle werelddelen.
 Ruim drie duizend leerlingen, een voor een geleerd.
 Aanbevolen door de beste Indische familiën.

's-Gravenhage, 20 Mei '11.
 WelEd. Heer, 2e Emmastraat 21.

Gaarne wil ik ook mijne dankbetuiging voor 't genoten onderwijs voegen bij de zooveel reeds door U ontvangen. Het is moeilijk om na zooveel uiteenzettingen, wat uw onderwijs eigenlijk is, niet in herhalingen te treden. Het zal daarom niet in mijne bedoeling liggen om aan leeken, d.w.z. personen die niet uw onderricht hebben genoten, een korte schets te geven van uw methode tot onderricht van 't boekhouden. Voor de-
 zulken verwijs ik naar andere dankbetuigingen. Ik zal daarom des te begrijpelijker zijn voor degenen die uw testimonium bezitten en zij zullen met me eens zijn wanneer ik dit neerschrijf: Uw methode om 't boekhouden te verklaren is rationeel en dus natuurlijk.
 U laat den leerling door uw methodisch onderwijs zelf zoeken wat de „waarheid” van 't boekhouden is. U houdt geen 2 gescheiden deelen er op na. „Theorie en Praktijk” geheelen, maar weet beide tot één geheel te vereenigen.
 Naar mijne meening moet een onderwijs, waar zóó duidelijke 't logisch verband der feiten en de samenhang van stelsel onderwezen wordt, berusten op lange ervaring, grondige studie en liefde voor 't vak.

Achtend, F. N. NICKEL.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
 Verhuur PIANO's van 15.- p. mnd of 150.- p. j. af.
 VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „
 REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
 Afdeeling Gebruikte Instrumenten.
 Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
 voorh. L. LANGE.
 Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
 HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.
 Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.
 Prachtige Hollandsche HAVANA Sigaren van f 150.— tot f 500.— per Mille.
 WASCANA Sigaren van f 100.— tot f 300.— per Mille.

Electrotechnisch en Werktuigkundig Bureau
R. GEERAERTS-REUTER.
 Tel. 8196. Prinsestraat 6a. Den Haag. Tel. 8196.
 LICHT- EN KRACHT-INSTALLATIES.
 Specialiteit: Machines voor 't luiden van klokken.
 Machines voor windvoorziening van Kerkorgels.

J. A. J. REMMERS, Prinsestraat 73a
 's-Gravenhage....
 HORLOGES, KLOKKEN, PENDULES
ARMBANDHORLOGES.....
 GROOTSTE SORTERING. LAAGSTE PRIJZEN.
 Speciaal Reparatie-atelier v. Antique en Moderne Uurwerken

DENS' Schoenenmagazijn
 SPUI No. 6, bij de Lange Poten. DEN HAAG.
 Filialen: Tilburg en 's-Hertogenbosch.
 Elegante Modellen. • Goede Pasvorm.
 Uitsluitend EERSTE KLAS Fabrikaten.

**Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.**
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's-GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

MAGAZIJN VAN
Heerenhoeden en Pelterijen,
EDUARD PELGER,
Prinsestraat 35 - Den Haag,
Telefoon No. 3902.

HOFLEVERANCIERS.
Wed. H. RAHDER & ZONN
Wijnhandelaren
Filiaal: 's-Gravenhage Hoofdkantoor: AMSTERDAM Filiaal: Arnhem
Kortenaerkade 8, Binnenkant 25, Nieuwe Plein 15
Tel. H. 3493. Intere. Tel. 389. Tel. 280.
Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.
Voor Export speciale conditiën.

P. B. VAN MOORSEL & CO
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
**Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.**

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.
COIFFEUR MODERNE
PIERRE MATVELD
voorh. E. LETITRE.
Parfumeries françaises et anglaises.
Articles de Toilette en tous genres.
Spécialité de la Maison
„LA SUBLIME” EUCAL RASPARFAIT.
Crème Venus. - Eau de Cologne Russe.
Eau de Cologne 1813.
Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.
PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEVENSVZERZEKERING
LUFRENTEN
ONGEVALLNVERZEKERING
COLLECTIEVE
ZIEKTEVERZEKERING
LEVENSVZERZEKERING MAATSCHAPPIJ
DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.
Lingerie voor Dames en Kinderen.
Badcostumes.
Sportblouses.
Overhemden en Boorden.

WIE
er op gesteld is, solide nette,
goed opvallende
KANTOORBOEKEN
te gebruiken, bestelle dezelve
bij de
N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma
T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.
Solide bewerking.
Billijke prijzen.

Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ
vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN,
Den Haag, zijn verkrijgbaar:
Weeklijst der Werklieden
(met Kasrekening)
en
Dag- en Weeklijst
(met plaats voor notering van aar-
gevoerde materialen en staat van
meer en minder werk).
Prijz 1-50 stuks 10 cent per stuk
50-100 " 7 " " "
vanaf 100 " 5 " " "
desverlangd beide lijsten gesorteerd.
Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending
na ontvangst van postwissel, vermeerderd
met f 0.25 voor franco verzending.

**Eerste's Gravenhaagsche
Nacht Veiligheidsdienst**
Met Premievrije
Polis tegen inbraak
bij
Nieuwe Eerste
Nederlandsche
Oudste
Inrichting van dien
aard te
's-Gravenhage.
Directie:
L. J. L. SCHAS,
Oud-Kap. der Gren.
C. P. KOENE,
Oud-Kapt. d. Infant.
Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.
Leden van „De 's-Gravenhaagsche Contracten-
Vereeniging” genieten 5 pCt. korting.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geillustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652
FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen
Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.
J. P. WALD, Zadelmakers
DEN HAAG
GRONINGEN
Alle Artikelen op het gebied van Paardensport.
HARNACHEMENTEN VOOR INDIË.

Verhuizen - Meubels bewaren
E. J. VAN SCHAICK
Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.
5 pCt. PANDBRIEVEN
tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 19.000.000.—